

Amila Maslo

Minoritetsungdom på norske barnevernsinstitusjoner

**En kvalitativ studie av miljøterapeuters erfaringer med
minoritetsungdom**

Masteroppgave i sosialt arbeid, retning barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

SAMMENDRAG

Studien er rettet mot barnevernfaglig arbeid med minoritetsungdom, men kommer også inn på samarbeid med minoritetsforeldre. Foreldrene vil ofte være en naturlig del av ungdommens liv etter plassering på barnevernsinstitusjon, og innebærer at foreldrene inkluderes i arbeidet. Studien undersøker:

Hvilke erfaringer har miljøterapeuter ved barnevernsinstitusjoner med minoritetsungdom? Betydningen av kulturelle forskjeller i miljøterapeutisk arbeid med minoritetsetnisk ungdom og deres familier.

Studien er en kvalitativ undersøkelse og bygger på seks semistrukturerte intervjuer, med miljøterapeuter ansatt ved fire barnevernsinstitusjoner. Formålet er å undersøke hvilke forståelser som ligger til grunn for arbeidet med minoritetsungdom ved barnevernsinstitusjoner, og hvilke utfordringer som løftes frem sett fra miljøterapeutenes perspektiv.

Studien finner at arbeid med ungdom med minoritetsbakgrunn i stor utstrekning bygger på ungdommens egne ønsker, og med utgangspunkt i deres individuelle rettigheter. Samtidig finner studien at å støtte opp om ungdommens individuelle rettigheter kan utfordre samarbeidet med minoritetsforeldre. Dette kan ha sammenheng med at det finnes forskjellige forståelser av hva som vil være til ungdommens beste. I denne studien kommer dette blant annet til uttrykk gjennom verdier som støtter opp under minoritetsungdommens autonomi. Det kommer også frem at samarbeid med minoritetsforeldre kan kjennetegnes av språkbarrierer og foreldrenes frykt for barnevernet. Makt og avmakt mellom barnevernsinstitusjonen og minoriteter settes i liten grad direkte ord på av miljøterapeutene, men blir likevel sentralt i analyse og drøfting.

I studien kommer det også frem hvordan miljøterapeuter med minoritetsetnisk bakgrunn aktivt brukes som ressurs i arbeidet med minoritetsungdom og deres familier.

Miljøterapeuter med minoritetsposisjon beskrives som å ha en større kulturforståelse, både av miljøterapeuter med minoritets- og majoritetsbakgrunn. Til tross for at miljøterapeutene i stor grad bruker seg selv i utøvelsen av praksis, viser studien at det ikke rettes søkelys mot hvordan miljøterapeutenes egne verdier og holdninger kan påvirke det miljøterapeutiske arbeidet. Studien fremhever hvordan kulturelle forskjeller får en sentral plass i forståelsen av

minoritetsungdommens og familiens handlinger, som kan gå på bekostning av andre forhold som også er av betydning.

ABSTRACT

The study is aimed at child welfare professional work with minority youth in residential cares, but also includes cooperation with minority parents. The parents will often be a natural part of the young person's life after placement in residential care and implies that the parents should be included in the work. The study investigates:

What experiences do social workers at residential care facilities have with minority youth?

The significance of cultural differences in therapeutic residential care with minority ethnic youth and their families.

This qualitative study is based on semi-structured interviews conducted with six social workers working in four different residential homes. The aim is to investigate the social workers' understanding of working with minority youth and the challenges they face.

The study reveals that the arrangements made for youths with minority backgrounds prioritize their individual preferences, reflecting their rights as individuals. However, the study also highlights that such an approach can cause challenges for working collaboratively with their parents who have minority backgrounds. These challenges manifest in differing perspectives relating what is in the child's best interest, and which in this study is expressed in values that support the autonomy of the target group. The study further demonstrates that cooperation with minority parents is hindered by language barriers and a fear of child protection services. Power and disempowerment between the residential care and minorities are rarely directly addressed by the social worker, but are still a vital part in the analysis and discussion.

Further findings from the study indicates that social workers from minority backgrounds are utilized as a valuable resource when working with minority youth and their families. These social workers are perceived to have a greater cultural understanding by both social workers, who also have a minority background and majority background. Despite the significant role that social workers play in their practice; the study reveals that no attention is given to how their values and attitudes may influence the therapeutic residential care. Finally, the study highlights how cultural values and practices can occupy a central place in understanding the behavior of minority youth and families. This is concerning as it

increases the likelihood of labeling the actions of minority youths and their families solely as cultural conflicts at the expense of other important factors of relevance.

FORORD

Masteroppgaven markerer slutten på en toårig mastergrad i sosialfag ved OsloMet, retning barnevern. Prosessen har vært lang og krevende, men aller mest lærerik og givende. Jeg har gjennom flere måneder fått fordype meg i et tema som har vært min faglige og personlige interesse. Mange fortjener en stor takk for å ha bidratt til at prosjektet endelig er i mål.

Jeg ønsker å takke alle mine seks informanter som har tatt seg tid til å delta i masterprosjektet. Dere har bidratt med verdifull kunnskap om minoritetsungdoms hverdag på barnevernsinstitusjon. En stor takk til min kjære veileder, Marianne Rugkåsa. Takk for faglig påfyll, gode råd og støtte i løpet av hele denne skriveprosessen. Du har vært en sentral inspirasjon for masterprosjektet gjennom dine engasjerende forelesninger og fagbøker. Til slutt, takk til mine medstudenter for viktige diskusjoner, støtte og uendelig med korrekturlesing.

Tusen takk!

Amila Maslo

Oslo, mai 2023

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	i
ABSTRACT	iii
FORORD	v
1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Prosjektets problemstilling	2
1.3 Begrepsavklaring og avgrensninger	2
1.4 Oppgavens struktur	3
2. Tidligere forskning og kunnskapsstatus	4
2.1 Ungdom med minoritetsbakgrunn på barnevernsinstitusjoner.....	4
2.2 Omsorgspraksiser på barnevernsinstitusjoner	5
2.3 Barnevernstjenesten og minoritetsetniske familier	8
3. Teoretiske perspektiver	11
3.1 Hva er kultur?.....	11
3.1.1 Kulturkompetanse og kultursensitivitet i samhandling med minoriteter	12
3.1.2 Kulturalisering og annengjøring	14
3.2 Makt i en barnevernfaglig kontekst.....	16
3.2.1 Barnevernets definisjonsmakt.....	17
3.3 Det autonome barnet	19
4. Metodisk tilnærming	21
4.1 Forforståelse og forskerposisjon	21
4.2 Fenomenologisk vitenskapsteoretisk forankring.....	22
4.3 Kvalitativ metode som forskningsmetode.....	23
4.4 Utvalg og rekruttering av informanter	24
4.5 Intervjuguide og gjennomførelse av intervjuene	26
4.6 Analysestrategi og transkribering av datamaterialet	28
4.7 Prosjektets kvalitet og overføringsverdi	29
4.8 Forskningsetiske hensyn	30
4.8.1 Hensynet om forskning på sårbare og utsatte grupper	31
4.8.2 Godkjenning fra NSD	32

4.8.3	Hensynet om frivillig informert samtykke	32
4.8.4	Hensynet om anonymitet og konfidensialitet	33
5.	Presentasjon av empirisk materiale	35
5.1	Tilrettelegging for ungdoms minoritetsetniske bakgrunn.....	35
5.1.1	Ungdommens versus foreldrenes ønsker.....	35
5.1.2	Barns rettigheter.....	37
5.2	Samarbeid med familien.....	38
5.2.1	Frykt og manglende kjennskap til systemet	39
5.2.2	Språkbarrierer	41
5.2.3	Syn på oppdragelse.....	42
5.3	Når kulturelle forskjeller blir gjenstand for oppmerksomhet	46
5.3.1	Miljøterapeutenes kulturelle bakgrunn	46
5.3.2	Minoritetsungdommens kulturelle verdier og praksiser	50
6.	Drøfting	54
6.1	Barnevernsinstitusjonens definisjonsmakt.....	54
6.2	Barnevernsinstitusjonens latente makt.....	59
6.3	Språkbarrierer, makt og avmakt	61
6.4	Kategorisering og kulturalisering av minoriteters situasjon.....	63
6.5	Et dikotomisk skille	65
7.	Avsluttende betraktninger	70
8.	Litteraturliste	72
9.	Vedlegg.....	80
	Vedlegg 1: Godkjenningbrev fra NSD	80
	Vedlegg 2: Bekreftelse fra OsloMet om bruk av privat IKT-utstyr	82
	Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeskjema.....	84
	Vedlegg 4: Intervjuguide	88

1. INNLEDNING

Denne masteroppgaven omhandler miljøterapeuters erfaringer med minoritetsetniske ungdommer ved norske barnevernsinstitusjoner. Gjennom kvalitative intervjuer med seks miljøterapeuter fra fire ulike barnevernsinstitusjoner, belyses erfaringer med minoritetsungdom. Studien har som formål å undersøke hvordan miljøterapeutene beskriver arbeidet med minoritetsungdom, og hvordan forskjellige utfordringer blir forstått. Et formål er også å belyse etablerte forståelser som kan foreligge i arbeidet med minoritetsungdom og deres familier, og hvordan det kan påvirke det miljøterapeutiske arbeidet på barnevernsinstitusjonene.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunn for valg av prosjektets tema har utspring i en rekke forhold. For det første er Norge et flerkulturelt samfunn bestående av mennesker med mange ulike bakgrunner. Det fremhever nødvendigheten av at barnevernet ivaretar alle sine brukere uavhengig av etnisitet, kultur, språk og religion. Barnevernets plikt til å vise hensyn for barn og unges etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn, stadfestedes i barnevernsloven (2021, § 1-8). Alle som utøver arbeid for barnevernet har en lovmessig plikt til å ivareta barn og unges bakgrunn, i alle faser av en barnevernssak. Lovforarbeidene presiserer at kunnskap om barn og unges bakgrunn skal sikre en god barnevernfaglig praksis, ut ifra det enkelte barns behov (Prop. 133 L (2020-2021), s. 544). Barnevernets lovmessige plikt til å utvise hensyn for barn og unges bakgrunn i sitt arbeid, underbygger studiens relevans for det barnevernfaglige feltet.

Det er videre kjent at barnevernet har fått nasjonal, men også internasjonal oppmerksomhet for hvordan det arbeides med minoritetsfamilier. Tidligere forskning gir oss innsiktsfull kunnskap om hvordan denne samhandlingen mellom barnevernstjenesten og minoritetsfamilier utspiller seg (Czarnecki, 2018; Fylkesnes et al., 2015; Haugevik & Neumann, 2020). Det finnes imidlertid lite forskning i Norge som forteller oss noe om minoritetsungdom på barnevernsinstitusjon, med unntak av arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger (Berg & Tronstad, 2015; Eide, 2020; Eide et al., 2017; Gulbrandsen & Østereng, 2011). På bakgrunn av dette har jeg med denne studien et ønske om å bidra med kunnskapsutvikling i barnevernsfeltet, spisset mot barnevernsinstitusjoner og etniske

minoriteter. Det vil i tillegg være av interesse å se om noe av den tidligere forskningen gjort på barnevernstjenesten og minoritetsfamilier vil kunne ha likhetstrekk med hva jeg finner i min studie, eller om det er noe som skiller seg fra tidligere forskning.

Til slutt har utdanningsløpet og mine personlige erfaringer vært en viktig inspirasjonskilde for prosjektet. Gjennom faglig påfyll har jeg blitt kjent med at kultur kan gis en overdreven oppmerksomhet i arbeidet med etniske minoriteter, som kan gå på bekostning av en helhetlig og kontekstuell tilnærming til minoriteters situasjon. Dette viser nødvendigheten av å undersøke om dette også vil kunne gjøre seg gjeldende på barnevernsinstitusjoner, blant minoritetsetnisk ungdom. I tillegg har personlige og faglige interesser for prosjektets tematikk vært avgjørende. At jeg selv har minoritetsbakgrunn og er ansatt ved en barnevernsinstitusjon, samtidig som at jeg har en faglig interesse for forholdet mellom minoritet og majoritet, har vært sentralt for valg av tema for masterprosjektet.

1.2 Prosjektets problemstilling

Studien er rettet mot barnevernfaglig arbeid med minoritetsungdom, men omhandler også samarbeid med minoritetsforeldre. For enkelte ungdom vil foreldrene være en naturlig del av deres liv etter plassering på barnevernsinstitusjon, der noen foreldre vil kunne beholde foreldreansvaret etter plasseringen. Dette innebærer at foreldrene inkluderes i arbeidet på barnevernsinstitusjonene, og derfor inngår minoritetsforeldre også i denne studien.

Studiens tema og problemstilling er som følger:

Hvilke erfaringer har miljøterapeuter ved barnevernsinstitusjoner med minoritetsungdom? Betydningen av kulturelle forskjeller i miljøterapeutisk arbeid med minoritetsetnisk ungdom og deres familier.

1.3 Begrepsavklaring og avgrensninger

Studien avgrenser seg til ungdom med minoritetsetnisk bakgrunn. En etnisk minoritet referer til en gruppe individer som er i mindretall i et samfunn. Å være minoritet innebærer her at en gruppe er i mindretall når det kommer til språk, etnisitet, kultur eller religion. Minoriteter skiller seg derfor fra majoriteten, ved at majoriteten utgjør et flertall i et samfunn. I tillegg skiller minoritet og majoritet seg i ulik tilgang til makt, der en majoritet

som oftest vil besitte størst makt sammenlignet med minoritetsbefolkningen (Jávo, 2010, s. 22). I studien vil jeg veksle mellom å bruke begrepene minoritet og etnisk minoritet, og majoritet og etnisk majoritet.

Studien avgrenser seg videre til ungdom med minoritetsetnisk bakgrunn på barnevernsinstitusjon, i alderen 12-18 år. En barnevernsinstitusjon skal ivareta barn og unge som av ulike årsaker ikke kan bo hjemme (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], u.å.a). I tillegg avgrenser studien seg til miljøterapeuters erfaringer med minoritetsungdom. En miljøterapeut jobber med tilrettelegging av barn og unges miljø, for å sikre en god utvikling innenfor institusjonelle rammer (Amble & Johnsen, 2016, s. 20-21). Miljøterapeuter i en barnevernfaglig kontekst referer i denne studien til ansatte med sosialfaglig bakgrunn, som har profesjonsutdanning i barnevern, sosialt arbeid eller vernepleie. I metodekapittelet vil jeg komme nærmere inn på hvilke andre kriterier som ble stilt i valg av informanter.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt opp i syv kapitler. I det første kapitlet har jeg redegjort for valg av tema, prosjektets problemstilling, sentrale begrepsavklaringer og avgrensninger. I det andre kapitlet viser jeg til tidligere forskning og kunnskapsstatus, som er relevant for prosjektets tematikk. I tredje kapittel kommer jeg inn på kultur, makt og barndommens autonomi, som er tre overordnede teoretiske perspektiver i prosjektet. I fjerde kapittel redegjør jeg for studiens metodiske valg. I kapittel fem presenterer jeg det empiriske datamaterialet inndelt i tre hovedtemaer, som er tilrettelegging for ungdoms særskilte etniske minoritetsbakgrunn, samhandling med minoritetsforeldre og betydning av kultur i barnevernsinstitusjonens praksis. I kapittel seks drøfter jeg det empiriske materialet, i lys av studiens teoretiske rammeverk. Til slutt, i kapittel syv, oppsummerer jeg studiens innhold og hovedpoenger.

2. TIDLIGERE FORSKNING OG KUNNSKAPSSTATUS

Tidligere forskning viser tydelige kunnskapshull når det kommer til forskning som spesifikt retter seg mot minoritetsetnisk ungdom på barnevernsinstitusjon, med unntak av noe forskning på enslige mindreårige (Eide, 2020; Garvik et al., 2016; Gulbrandsen & Østereng, 2011). Det finnes derimot en rekke forskning om hvordan samhandlingen mellom barnevernstjenesten og minoritetsfamilier utspiller seg. Jeg vil først vise til statistikk som blant annet gir et innblikk i antall ungdom med minoritetsbakgrunn på barnevernsinstitusjoner. Deretter vil jeg presentere en eldre studie om minoritetsungdom på barnevernsinstitusjon (Bø, 2004). Studien viser til forhold som førte til at minoritetsungdommen ble plassert på barnevernsinstitusjon, og ungdommens erfaringer fra plasseringen. Videre vil jeg presentere forskning som forteller oss noe om omsorgspraksiser for minoritetsungdom på barnevernsinstitusjoner. Avslutningsvis vil jeg trekke frem noen studier som belyser problemstillinger relatert til samhandling mellom barnevernstjenesten og minoritetsfamilier.

2.1 Ungdom med minoritetsbakgrunn på barnevernsinstitusjoner

Barnevernsstatistikken fra 2021 viser at 971 barn og unge var plassert på barnevernsinstitusjoner. Av barnevernets plasseringer på barnevernsinstitusjon er det en overvekt av ungdommer. 78% av barn og unge som plasseres på barnevernsinstitusjon er i alderen 13-17 år (Bufdir, u.å.b). Felles for barn og unge som blir plassert er at de har levd under utfordrende oppvekstvilkår, med risikofaktorer som ofte finner sted tidlig i livet. Fattigdom, foreldres psykiske vansker, minoritetsetnisk bakgrunn, krig og flukt er faktorer som utgjør risiko for barn og unges utvikling (Barneombudet, 2020, s. 18).

Statistikken skiller videre mellom barn som er født utenlands og har innvandret til Norge, og barn som er født i Norge, men som har én eller to utenlandskfødte foreldre. Sammenlignet med den øvrige befolkningen under 18 år, er barn som har innvandret til Norge overrepresenterte på barnevernsinstitusjoner. Denne gruppen skiller seg fra andre barn og unge med innvandrerbakgrunn, hvor det ikke foreligger signifikante forskjeller fra majoritetsbefolkningen (Bufdir, u.å.b). Samtidig er det viktig å presisere at enslige mindreårige asylsøkere under 15 år inngår i statistikken, som følge av at barnevernet har ansvar for denne gruppen (Bufdir, u.å.c). Det påvirker bildet av at barn som har innvandret

til Norge er overrepresenterte ved barnevernsinstitusjoner. Utgangspunktet for barnevernets tiltak rettet mot enslige mindreårige, skiller seg som regel fra andre brukere som er i kontakt med barnevernet (Berg & Paulsen, 2021, s. 22). Deres behov for hjelp knyttes hovedsakelig til at de er barn som søker beskyttelse i Norge uten omsorgspersoner, og ikke på grunnlag av kjente barnevernstiltak slik som omsorgssvikt og utfordrende atferd (Berg et al., 2017, s. 3). Når det gjelder minoritetsfamilier og omsorgsovertakelser, har det lenge vært antakelser om at familier med etnisk minoritetsbakgrunn er overrepresenterte i barnevernet. Minoritetsfamilier er imidlertid ikke overrepresenterte ved omsorgsovertakelser, men når det gjelder hjelpetiltak. Råd og veiledning, og fattigdomsreducerende hjelpetiltak, er tiltakene minoritetsfamilier mottar mest (Berg et al., 2017, s. 108).

Det kan se ut til at forskningen som mest konkret vinkles mot prosjektets tema, er en eldre studie ledet av Bente Puntervold Bø (2004). Selv om studien er relativt gammel, trekker jeg den likevel frem fordi det er den eneste studien jeg har funnet om minoritetsungdom på norske barnevernsinstitusjoner. Det fremgår av studien at minoritetsforeldre sjelden henvendte seg til barnevernet for hjelp, men at minoritetsungdom selv kontaktet barnevernet i større grad enn majoritetsungdom. Særlig gjaldt dette minoritetsjenter. Vold i hjemmet og atferdsvansker var blant de hyppigste årsakene til at minoritetsungdommen ble plassert på barnevernsinstitusjon (Bø, 2004, s. 5-6). Studien belyste både utfordringer og positive sider ved oppholdet på barnevernsinstitusjoner. Blant annet trakk minoritetsungdommen institusjonens strenge regler frem som en utfordring i starten av oppholdet, spesielt for jenter som hadde hatt omsorgsansvar for yngre søsken i hjemmet (Bø, 2004, s. 8-9). Det fremgår at flere av jentene opplevde institusjonens regler som utfordrende, på bakgrunn av at de var vant med å klare seg selv (Rasmussen, 2004, s. 81). Nære relasjoner til særkontaktene ble betegnet som en betydningsfull faktor for ungdommene, både under, men også i etterkant av oppholdet (Bø, 2004, s. 8-9).

2.2 Omsorgspraksiser på barnevernsinstitusjoner

Det finnes forskning som berører hvordan det jobbes med enslige mindreårige asylsøkere ved barnevernets omsorgssentre. Studiene om enslige mindreårige gir et innblikk i hvilke forståelser som kan ligge til grunn for barnevernsinstitusjonens omsorgspraksiser ovenfor

minoritetsungdom. Selv om enslige mindreårige ikke er en gruppe jeg særskilt undersøker, så kan de likevel inngå i denne studien. Det er ikke deres posisjon som enslige mindreårige jeg ser på, men deres posisjon som minoritet. Gulbrandsen og Østereng (2011) gjennomførte en kvalitativ intervjuundersøkelse med miljøarbeidere ved omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere. Studien viser hvordan likestilling var et sentralt moment i arbeidet med de mindreårige asylsøkerne. Blant annet fikk kvinnelige miljøarbeidere ansvaret for å lede førstegangssamtaler med nyinnflyttede gutter fra Afghanistan. Dette for å understreke overfor guttene at kvinner hadde like mye autoritet som mannlige miljøarbeidere. Likestilling ble forstått som et viktig trekk ved norskhet, og gjennomsyret omsorgssentrenes praksis. Miljøarbeiderne begrunnet en praksis som bygget på norskhet med at det ville gi enslige mindreårige asylsøkere innpass i det norske samfunnet (Gulbrandsen & Østereng, 2011, s. 89, 99). Studien belyser hvordan profesjonell omsorgsutøvelse kan bli en arena for å formidle majoritetssamfunnets verdier og praksiser. Samtidig fremhever studien hvordan miljøarbeidernes mål om integrering tas for gitt, slik som ved likestilling mellom kjønnene. I studien understrekes det hvordan en ureflektert maktutøvelse kan finne sted i profesjonell omsorgsutøvelse, uten at barnevernsarbeiderne selv er bevisst over det.

Eide et al. (2015; Rugkåsa et al., 2017) har med utgangspunkt i kasus skrevet av barnevernsarbeidere, også undersøkt hvordan omsorgsutøvelse på barnevernsinstitusjoner, omsorgssentre og mottak for enslige mindreårige forvaltes. De diskuterer hvordan barnevernets profesjonelle omsorg blir en arena for integrering av minoritetsungdom. Også i denne studien blir barnevernsinstitusjonens omsorgspraksis en formidling av norskhet i samhandling med minoritetsungdom. I tillegg diskuterer Eide et al. hvordan kulturelle forskjeller blir et sentralt moment i forståelsen av minoritetsfamiliers situasjon, og de finner hvordan kulturelle forklaringer kan føre til at barnevernsarbeidere i liten grad inntar et helhetlig blikk på minoriteters livssituasjon (Eide et al., 2015, s. 65-66).

Fra nordisk forskning finnes det en kvalitativ studie fra Sverige av Gruber (2016). Studien diskuterer hvilken betydning en flerkulturell personalgruppe får i arbeidet ved svenske barnevernsinstitusjoner. Det vises at ansatte med minoritetsbakgrunn aktivt trekkes inn i

arbeidet med minoritetsungdom på institusjonen. Det foreligger blant annet en forestilling om at ansatte med minoritetsbakgrunn har mer kunnskap om kulturelle forskjeller, og derfor kan ivareta minoritetsungdom i større grad enn miljøterapeuter med majoritetsbakgrunn. Dette fører til at ansatte med en minoritetsposisjon anses som representanter for ulike kulturer i arbeidet med minoritetsungdom. Det forventes videre at ansatte med minoritetsbakgrunn skal formidle svenske verdier og praksiser, i møte med minoritetsungdommene og deres familier. Studien belyser hvordan det oppstår et skille mellom ansatte med minoritets- og majoritetsposisjon, som følge av at ansatte med minoritetsposisjon får større innpass hos minoritetsungdom (Gruber, 2016, s. 89-97). Studien fremhever hvordan ansatte med minoritetsbakgrunn strategisk kan brukes for å integrere ungdommen i det svenske samfunnet. I tillegg til at ansatte med minoritetsposisjon kan ha egne erfaringer med integrasjon i et nytt samfunn, og på denne måten kan fungere som en ressurs for ungdom med flerkulturell bakgrunn, ved å støtte ungdommen i krysskulturelle erfaringer.

En siste studie jeg ønsker å presentere som berører temaet omsorgspraksiser på barnevernsinstitusjoner, er en studie der Rugkåsa et al. (2015) diskuterer hvordan barnevernsarbeidere forklarer minoritetsfamiliers situasjon på bakgrunn av kulturelle forskjeller. Studien tar utgangspunkt i et eksempel der barnevernsarbeidere forstår og beskriver ungdommens ønske om å spise svinekjøtt, mens foreldrenes motsetter seg dette. I studien diskuteres miljøarbeideres fortolkning av minoritetsungdoms ønsker om å spise svinekjøtt som en strategi for å uttrykke norskhet på, mens en mors motstand forstås som et ønske om at ungdommen skal beholde foreldrenes opprinnelseskultur, og som en måte å beskytte ungdommen fra majoritetssamfunnets verdier og praksiser på. Ungdommen ønsker å spise svin for å bli norsk, mens morens motstand fortolkes til å omhandle avstand fra norsk kultur. Hvordan kultur blir et sentralt moment illustrerer hvordan minoriteter ofte vil kunne kulturaliseres. Det ser vi ved at morens bekymring forstås som kulturelt betinget, og ungdommens handlinger utelukkende forstås som identitetskonflikt. Det gjør at forhold som tenåringsopposisjon, flyktningbakgrunn eller atferdsvansker ikke får plass i barnevernsarbeidernes vurderinger av ungdommens situasjon (Rugkåsa et al., 2015, s. 5-6).

Denne studien er relevant i henhold til min tematikk, da den forteller oss noe om hvordan minoritetsungdoms situasjon kan bli forstått og vurdert med vekt på kulturelle forklaringer.

2.3 Barnevernstjenesten og minoritetsetniske familier

En sentral studie som undersøker minoriteters erfaringer med barnevernet, er Fylkesnes et al. (2015) sin studie. Studien belyser frykt for barnevernet hos foreldre med flyktningbakgrunn. Sammenfattende konkluderer studien at frykten bygger på tre sentrale bekymringer. For det første knyttes frykten til feilaktig kunnskap om å bli fratatt barna, og at dette er barnevernets primærrolle. Mange av foreldrene erfarer at barnevernets inngripen i familielivet er annerledes enn opprinnelseslandet, og foreldrene stiller spørsmål ved barnevernets vurderinger at det vil være til barnets beste å bli adskilt fra sin biologiske familie. For det andre knyttes frykten til at barnevernet ikke tar hensyn til foreldrenes meninger, og at de ikke får medvirke i barnevernets beslutninger. Foreldrene opplever at barnevernet ikke samarbeider, og at inngripen i familielivet foregår uten at barnevernet legger til rette for dialog. Til slutt rettes frykten mot å bli diskriminert av barnevernet. Det kommer frem at foreldrene føler seg diskriminert, som et resultat av at barn med minoritetsbakgrunn blir plassert i norske fosterhjem. Foreldrene fortolker dette som at barnevernet har som mål å fornorske barna, og at de mister sin opprinnelseskultur. I tillegg opplever foreldrene diskriminering som følge av at de forventes å tilpasse seg til norske omsorgspraksiser, og at de ikke får tilstrekkelig informasjon om hvordan de skal praktisere norsk omsorgsutøvelse. Utilstrekkelig informasjon om barnevernets forventninger til foreldrene, ser de i sammenheng med antakelser om at barnevernet har skjulte hensikter i arbeidet med minoritetsfamilier (Fylkesnes et al., 2015, s. 87-92).

Et annet forskningsbidrag knyttet til barnevern og minoriteter, er Križ og Skivenes (2010) sin kvalitative studie, som sammenligner engelske og norske barnevernsarbeideres praksis i møte med minoritetsforeldre. Forskerne diskuterer hvordan norske barnevernsarbeidere har et individualistisk syn, til forskjell fra engelske barnevernsarbeidere, som har et mer komplekst syn på familiens situasjon. Barnevernsarbeidere i Norge hadde et barnesentret fokus, mens engelske barnevernsarbeidere så på familien i en mer helhetlig kontekst. Det kom blant annet til uttrykk i norske barnevernsarbeideres forståelser om at foreldre måtte bli tospråklige, for å støtte opp under barnets integrering i det norske samfunnet. Studien

belyser også hvordan engelske barnevernsarbeidere la vekt på rasisme og diskriminering, som sentrale utfordringer minoritetsfamiliene opplevde, og som påvirket deres tilgang på likeverdige offentlige tjenester. Blant norske barnevernsarbeidere var det ingen som løftet frem denne problemstillingen (Križ & Skivenes, 2010, s. 2641-2645). Studien belyser hvordan ulikt syn på minoritetsfamiliers problemer vil påvirke barnevernets tilnærming til deres utfordringer.

Forskningsrapporten *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet* inngår i et forskningsprosjekt bestående av tre delstudier, som foregikk i perioden 2013-2017 (Berg et al., 2017, s. iii). Bakgrunnen for prosjektet var å undersøke innvandremiljøers kritikk mot barnevernet, på bakgrunn av hvordan innvandremiljøer opplever at barnevernet lettere griper inn i minoritetsfamilier enn majoritetsfamilier, og at minoriteter føler seg utsatt som følge av dette. Studiens formål var å undersøke minoriteters opplevelser med barnevernet, og å inkludere deres perspektiv i barnevernets arbeid (Berg et al., 2017, s. ix).

Undersøkelsen viser at det sammenfattende er tre sentrale forhold som beskriver minoritetsfamiliers livssituasjon. Det første forholdet omhandler minoritetsrelaterte faktorer. Studien belyser hvordan mange minoriteter har et begrenset sosialt nettverk, og som påvirker deres sosiale integrering i samfunnet. Som et resultat av dette, vil minoriteter ofte ikke ha samme tilgang til informasjon fordi de kjenner få eller ingen med norsk bakgrunn, som kan bidra med kunnskap om hvordan det norske samfunnet fungerer, og støtte opp mot minoriteters integrasjon. Dette kan ses i sammenheng med at minoritetsfamiliene ofte har manglende norskspråklige ressurser og foreldrenes frykt for barnevernet. Har man ikke språklige forutsetninger til å forstå hva barnevernet prøver å formidle, kan det forsterke foreldrenes frykt. I tillegg belyser studien hvordan minoritetsfamiliers kunnskap om barnevernet i stor grad kommer fra den negative omtalen av barnevernet i media, men også fra innvandremiljøer. Dersom minoritetsfamiliene har manglende norskspråklige ressurser til å korrigere det feilaktig bilde av barnevernet, kan det være med på å underbygge deres frykt som i utgangspunktet finner sted (Berg et al., 2017, s. 111-112).

For å forstå minoritetsfamiliers livssituasjon ytterligere bør det rettes oppmerksomhet mot deres sosioøkonomiske situasjon. Studien belyser hvordan sosioøkonomiske forhold ikke er en sentral faktor ved omsorgstiltak i minoritetsfamilier, men at sosioøkonomisk status er hovedforklaringen på minoriteters overrepresentasjon ved barnevernets hjelpetiltak. Studien peker på at innvandreres lave sosioøkonomisk status må forstås i lys av deres korte botid i landet. For mange innvandrere vil deres lave sosioøkonomiske status skyldes manglende tilknytning til arbeidslivet, og som påvirker deres økonomiske situasjon. Som følge av krig og flukt vil derfor mange innvandrerne enten ha ingen eller lav utdanning. Imidlertid belyser studien at innvandreres levekårsutfordringer ofte vil være forbigående.

Til slutt fremhever studien hvordan flyktningbakgrunn er en sentral årsak til at barnevernet iverksetter hjelpetiltak i minoritetsfamilier. Studien argumenterer for å se det i sammenheng med deres levekårsutfordringer og minoritetsrelaterte faktorer. I tillegg argumenterer studien for å se det i sammenheng med belastningene familiene kan oppleve i forbindelse med krig og flukt, og belastningene dette kan medføre på deres psykiske helse (Berg et al., 2017, s. 114-115). Samlet belyser studien hvordan minoritetsfamiliers livssituasjon vil være sammensatt, og at det krever en bred tilnærming i barnevernets arbeid med familiene. I tillegg belyser studien hvordan barnevernet må ta stilling til andre forhold ved vurderingen av minoritetsfamiliers situasjon, sammenlignet med majoritetsfamilier, slik som minoritetsfamiliers opplevelser med krig og flukt.

3. TEORETISKE PERSPEKTIVER

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket for studien. Jeg vil først redegjøre for hvordan jeg forholder meg til kulturbegrepet, og hvilken forståelse som ligger til grunn. Kulturkompetanse, kultursensitivitet og kulturalisering er tre underordnede tema jeg kommer nærmere inn på. Det neste teoretiske perspektivet er makt i en barnevernfaglig kontekst, og jeg diskuterer synlig og skjult makt, definisjonsmakt og avmakt. Til slutt sier jeg noe om majoritetssamfunnets sentrale verdier for hva som forstås som en god barndom, og jeg kommer inn på barndommens autonomi, som er sterkt forankret i det norske majoritetssamfunnet.

3.1 Hva er kultur?

Kultur vil kunne gi ulik mening avhengig av hvilken definisjon som ligger til grunn. Kulturens mange definisjoner gjør det derfor nødvendig å redegjøre for hva jeg legger i begrepet. Kultur er verdier og normer som er tillært og samfunnsskapt, og som overføres fra en generasjon til neste. Kultur påvirker menneskers handlemåter og forståelser av ulike fenomener. I et gitt samfunn vil mennesker dele mange av de samme verdiene og normene, noe som betyr at mennesker som deler samme kulturelle bakgrunn vil kunne ha mange fellestrekk (Rugkåsa et al., 2017, s. 26). Samtidig vil det også kunne være kulturelle variasjoner innenfor en etnisk gruppe, og mennesker med samme gruppetilhørighet vil kunne skille seg fra hverandre i normer, verdier og praksiser (Jávo, 2010, s. 28).

Kultur er dynamisk, noe som refererer til at kultur endrer seg over tid og stadig er i bevegelse. Kulturell endring foregår i interaksjon mellom mennesker. Det betyr at vi både blir påvirket av kulturen, men også selv påvirker kulturen tilbake gjennom interaksjon med andre (Jávo, 2010, s. 27). Dynamisk kulturforståelse er motsetningen til en statisk kulturforståelse, som forstår en hel gruppe på bakgrunn av generaliserte kunnskaper om kultur (Fylkesnes & Paulsen, 2019, s. 152). At kultur er dynamisk blir særlig synlig når vi sammenligner dagens generasjon med tidligere generasjoner. Vi ser det for eksempel i norsk kultur gjennom likestilling mellom kjønnene, der kvinner har gått fra å være hjemmевærende til å delta i arbeidslivet (Rugkåsa et al., 2017, s. 26). En dynamisk kulturforståelse fremhever også de mange variasjonene mellom mennesker som deler samme bakgrunn. Det innebærer derfor en anerkjennelse om at verdier, normer og praksiser

ikke er ensartede, men i konstant endring med omgivelsene de inngår i (Fylkesnes & Paulsen, 2019, s. 152).

3.1.1 Kulturkompetanse og kultursensitivitet i samhandling med minoriteter

Norge har blitt et flerkulturelt samfunn, noe som innebærer at profesjonsutøvere møter mennesker med variert kulturell bakgrunn. I samhandling med minoriteter opplever mange profesjonsutøvere at de trenger en bestemt type kunnskap for å arbeide med minoritetsfamilier. Kunnskap om andres kultur, ofte kalt kulturforståelse eller kulturkompetanse, etterspørres blant flere yrkesgrupper. Det er imidlertid ikke entydig hva denne kulturkompetansen bør inneholde (Thorbjørnsrud, 2019, s. 211). En måte å forstå behovet for kulturkompetanse på, er et ønske om kunnskap som skal hjelpe profesjonsutøvere til å kunne forstå og samhandle med minoriteter, og som en tilnærming som skal ivareta etniske minoriteter. Ofte innebærer dette at profesjonsutøvere ønsker å tilegne seg faktakunnskap om andre menneskers kultur (Williams, 2006, s. 210).

Behovet for kulturkompetanse bygger altså på en antakelse om at særegen kunnskap om bestemte kulturer, vil gjøre profesjonsutøveren bedre rustet i møte med etniske minoriteter (Rugkåsa et al., 2017, s. 77). Kunnskapen bærer ofte preg av å være generell kunnskap om kulturelle verdier og normer, og kan slik bli en reduksjonistisk forståelse av andres kultur (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 199). I en barnevernfaglig kontekst vil dette kunne innebære at barnevernsarbeideren kan tilegne seg kunnskap gjennom å lese seg opp på andre kulturers omsorgspraksiser, for å utvide sin kompetanse i interaksjon med minoriteter. Ved å tilegne seg kompetanse om gruppers kultur, kan det derfor foreligge et ønske om å forstå individer på bakgrunn av denne kompetansen. En risikerer imidlertid på denne måten å betrakte enkeltindivider innenfor en bestemt kultur som like på bakgrunn av deres gruppetilhørighet, og å ikke ta stilling til det spesifikke ved enkeltindividet (Rugkåsa et al., 2017, s. 81-82).

I forlengelse av kulturkompetanse blir begrepet kultursensitivitet relevant. Kultursensitivitet og kulturkompetanse er to beslektede begreper, men som likevel skiller seg fra hverandre. Mens kulturkompetanse ofte omfatter tilegnelse av faktakunnskap om andres kultur, innebærer kultursensitivitet at barnevernsarbeidere tilegner seg bestemte ferdigheter for å

kunne samhandle med minoriteter (Rugkåsa et al., 2017, s. 77; Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200). Slik som med kulturkompetanse, har kultursensitivitet blitt vektlagt som viktig i barnevernets møter med minoritetsfamilier. Imidlertid brukes begrepet ofte uten at det foreligger noe nærmere presisering i hva kultursensitivitet egentlig er, og som kan gjøre det utydlig hva det innebærer å være kultursensitiv (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 204).

En måte å forstå kultursensitivitet på er at det krever en sensitiv tilnærming i interaksjon med mennesker fra andre kulturer. Det kan innebære å ta hensyn til kulturelle forskjeller som finnes, ved at profesjonsutøveren utviser respekt for minoriteters kulturelle verdier og praksiser (Qureshi, 2009, s. 209). Økt sensitivitet for minoriteters kulturelle normer og verdier, skal på denne måten sikre at profesjonsutøveren håndterer møtene med minoritetsfamilier på en god måte (Thorshaug et al., 2010, s. 70). En slik tilnærming til kultursensitivitet vektlegger et ensidig søkelys på minoriteters kulturelle normer, verdier og praksiser, som noe profesjonsutøveren må ta hensyn til. Dette kan gå på bekostning av en forståelse for hvordan profesjonsutøverens kulturelle bakgrunn også vil påvirke møtene med familiene barnevernet samhandler med (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200).

En annen tilnærming til kultursensitivitet omfatter kunnskap om egne og andres kulturelle preferanser. Med en slik tilnærming fremheves det at profesjonsutøveren må tilegne seg bevissthet, forståelse og kunnskap om minoriteter, som skal lede til økt sensitivitet. Samtidig presiseres nødvendigheten av at profesjonsutøveren er bevisst sine personlige holdninger og verdier, og hvordan det kan påvirke profesjonsutøverens fortolkning av minoriteters situasjon (Jávo, 2010, s. 155; Qureshi, 2009, s. 209). En slik forståelse av kultursensitivitet kan øke profesjonsutøverens forståelse for hva som ligger til grunn for menneskers handlinger og samhandling. I tillegg skal det sikre at profesjonsutøver skiller mellom det kulturspesifikke, det særegne og det allmennmenneskelige ved hvert enkelt individ (Qureshi, 2009, s. 209). Det innebærer å vite når kultur skal gjøres relevant for å forstå minoriteter, og som et moment i helhetsvurderingen i minoriteters livssituasjon. En slik forståelse av kultursensitivitet retter søkelys mot alle parters kultur, og fremhever hvordan profesjonsutøverens kulturelle bakgrunn også påvirker interaksjonen med minoritetsfamilier (Jávo, 2010, s. 155).

Kultursensitivitet og kulturkompetanse har blitt kritisert for en ensidig vektlegging av kultur som noe «de andre» har. Som et resultat av et sterkt kulturfokus, vil det kunne tildekke individuelle og strukturelle forholds betydning, ved at kulturelle forskjeller får en sentral forklaring i forståelsen av minoriteter. Fattigdom, marginalisering og rasisme er forhold som vil kunne overses med et sterkt kulturfokus. I tillegg vil et sterkt kulturfokus skygge for den asymmetriske maktbalansen mellom minoritet og majoritet, og hvordan undertrykkende praksis kan påvirke minoritetsfamiliers livssituasjon (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 205; Rugkåsa et al., 2017, s. 78-82). Det argumenteres for at kultur skal inngå som et moment i helhetssynet av minoriteter, og ikke som den mest sentrale tilnærmingen (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 209-210). Menneskers livssituasjon er sammensatt og særegen, og situasjoner kan ikke forklares ut ifra kultur alene (Rugkåsa et al., 2017, s. 83). Betydningen av kultur bør med dette ta utgangspunkt i familiers fortolkning av sin situasjon.

3.1.2 Kulturalisering og annengjøring

Kulturalisering innebærer at minoriteter forstås og forklares ut ifra generaliserte oppfatninger om kultur (Rugkåsa et al., 2015, s. 2). Kulturalisering i samhandling mellom barnevernet og minoritetsfamilier kan oppstå når kulturelle forklaringer blir styrende for hvordan barnevernet forstår og vurderer bestemte utfordringer (Fylkesnes & Paulsen, 2019, s. 145). Dette medfører at minoritetsfamilier blir forstått ut ifra deres gruppetilhørighet og som representanter for en hel befolkning, i stedet for å ta stilling til det særegne ved enkeltindividet, og å se situasjonen eller individet i en helhetlig kontekst. Det er med på å danne et bilde av at alle individer innenfor en gitt kultur har samme fellestrekk. Generaliserte forståelser av kultur blir på denne måten styrende i forståelsen av minoriteter (Østby, 2011, s. 62).

Kulturalisering er særlig fremtredende når minoriteter kategoriseres som kulturelt annerledes fra majoriteten, som følge av deres kulturelle forskjeller. Det ser vi når minoriteter og majoriteters tilsvarende like situasjoner får ulike forklaringer. Minoriteter og deres situasjon vil ofte kunne egenskapsforklares ut ifra deres religiøse og kulturelle bakgrunn. Når det gjelder majoriteter og deres situasjon, vil dette ofte situasjonsforklares ut ifra den sosiale konteksten (Skytte, 2019, s. 277). Kategorisering av minoriteter bidrar på

denne måten ofte til en praksis hvor minoritetsfamilier tillegges holdninger og verdier, som et resultat av en statisk kulturforståelse (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 205).

Kulturelle forklaringer som en sentral tilnærming til minoritetsfamiliens situasjon, vil dermed kunne påvirke hvordan barnevernet forstår minoritetsfamiliers utfordringer, og hvilke tiltak barnevernet setter i verk for å hjelpe familiene. Situasjoner der minoritetsfamilier blir forstått ut ifra kulturelle forskjeller, vil kunne medføre at andre forhold som er av betydning underkommuniseres. For å eksemplifisere, vil betydningen av strukturelle forhold kunne nedtones hvis kultur får en fremtredende posisjon i forståelsen av minoriteters situasjon, som tidligere beskrevet. Strukturelle forhold som fattigdom og marginalisering vil kunne underkommuniseres hvis kultur blir et sentralt aspekt (Fylkesnes & Paulsen, 2019, s. 145). Det betyr ikke at kultur er uten betydning. Profesjonsutøvere må utvise hensyn for minoriteters kulturelle bakgrunn i sitt arbeid. Det problematiske er når kunnskapen bygger på en statisk og universell kulturforståelse, og en overser betydningen av andre forhold (Østby, 2011, s. 63).

Når minoriteter kulturaliseres og kategoriseres med utgangspunkt i kulturell bakgrunn, kan det oppstå annengjøring. Annengjøring foregår ved at minoriteter forstås og identifiseres gjennom synlige kulturelle og fysiske karakteristikk av enkeltmennesker (Johnson et al., 2004, s. 255). En konsekvens av annengjøring er at det kan skape en større avstand mellom minoritet og majoritet (Rugkåsa et al., 2017, s. 69). Ved å kategorisere minoriteter på bakgrunn av likheter og forskjeller, vil det kunne føre til et overdrevent søkelys på hva som skiller minoritetsfamilier fra majoriteten (Thorbjørnsrud, 2019, s. 218). En annengjørende holdning oppstår ofte i situasjoner der det presiseres hva det innebærer å være norsk, og hva som kjennetegner det norske samfunnet. Eksempel på dette er når det i interaksjon med minoriteter understrekes hva som kjennetegner en norsk barneoppdragelse, i møte med foreldrepraksiser som skiller seg fra majoritetssamfunnet (Rugkåsa et al., 2017, s. 71).

En annengjørende holdning har ofte opprinnelse i dikotomisering. Dikotomisering innebærer en todeling av kategorier som settes opp mot hverandre (Østby, 2011, s. 63). Dikotomi kan oppstå når kulturer blir satt opp mot hverandre, for å understreke deres hierarkiske ulikhet

(Keskinen, 2011, s. 153-154). I en barnevernfaglig kontekst vil minoritet-majoritet være eksempel på en slik dikotomi. Dikotomien oppstår som et resultat av at minoriteter tillegges andre verdier eller praksiser enn majoriteten og på denne måten blir kategorisert som annerledes, og som noen som avviker fra majoritetssamfunnets normalitet (Rugkåsa et al., 2017, s. 30). Kategorisering av minoriteter kan kommunisere at de ikke har samme tilhørighet til samfunnet som majoriteten, og er med på å forsterke skillet ved å danne kategorier som «oss» og «dem» (Rugkåsa et al., 2015, s. 11; Thorbjørnsrud, 2019, s. 218). En slik tilnærming vil kunne skape større avstand, og bidra til stereotypiske holdninger ovenfor minoritetsbefolkningen i samfunnet, som følge av en ensidig vektlegging av hva som skiller minoriteter fra majoritetssamfunnet (Rugkåsa et al., 2017, s. 69).

3.2 Makt i en barnevernfaglig kontekst

Makt forstås som evnen til å tvinge gjennom sine interesser i samhandling med andre. Det innebærer å sette gjennom egne ønsker, også i situasjoner der den andre parten motsetter seg dette. Hvem som besitter mest makt blir på denne måten særlig synlig når det foreligger ulike interesser mellom partene. En svakere maktposisjon vil kunne føre til at enkeltindividet utsettes for andres maktbruk, ved å godta handlinger som strider imot egne ønsker og interesser. Det er denne evnen til å tvinge gjennom sine interesser som definerer maktbegrepet (Weber, 2000, s. 51). Makt er noe som kjennetegner enhver relasjon mellom bruker og hjelper (Skau, 2013, s. 31), og barnevernet bør derfor være bevisst over sin maktutøvelse.

Makt påvirker interaksjonen selv i situasjoner det ikke utøves makt. Det kan blant annet ha sammenheng med at den svakere part frykter konsekvenser av hva maktutøvelse kan resultere i. Frykt påvirker maktstrukturen mellom partene ved at makten er latent. Det kan føre til at motparten føyer seg etter den andres interesser for å unngå direkte maktutøvelse (Norvoll, 2019, s. 64). Barnevernets latente makt og mulighet til å gjennomføre sin vilje vil kunne føre til at foreldre slutter seg til barnevernets interesser, fordi de frykter konsekvensene hvis de velger å motsette seg det barnevernet sier. Det belyser hvorfor profesjonsutøveren må være bevisst makten som følger av rollen som barnevernsarbeider. Bevissthet over makten barnevernet besitter kan gjøre en i stand til å avdekke hvordan maktutøvelsen påvirker samhandlingen med familier (Skau, 2013, s. 32).

Makt kommer til uttrykk på ulike måter og i ulike kontekster, i alt profesjonelt arbeid (Nordstoga, 2019, s. 84). Makt kan være synlig, formell og legal, men også mer skjult. Synlig makt finner vi i lovverket som regulerer barnevernets praksis. Lovreguleringen er bestemmende for profesjonsutøvernes arbeid, og setter rammer for deres handlinger. Synlig makt er særlig åpenlys ved bruk av tvang, der maktbruken legitimeres med hjemmel i lov (Norvoll, 2019, s. 69). I en barnevernfaglig kontekst kan det komme til uttrykk ved barnevernets mulighet til å utøve tvang (Skau, 2017, s. 38). Barnevernsloven (2021, § 10-6) åpner opp for bruk av tvang hvis det anses som nødvendig ut ifra formålet. Dette kan være med formålet om å avverge skade på barnet, andre personer eller vesentlig skade på eiendom (barnevernsloven, 2021, § 10-7). Loven presiserer barnevernets synlige makt, og er et uttrykk for den formelle makten barnevernet besitter. I kraft av sin formelle posisjon får barnevernsarbeidere tildelt makt i samhandling med brukeren (Norvoll, 2019, s. 68). Makten legitimeres fordi samfunnet anerkjenner lovverk og faglig kunnskap som grunnlag for makt. Lovverk og kompetanse som grunnlag for makt er eksempel på hva som ligger i legal makt (Norvoll, 2019, s. 72-73).

Makten kan i tillegg utspilles i mer usynlige former, og er derfor ikke alltid åpenbar (Skau, 2017, s. 36). Skjult makt i en barnevernfaglig kontekst finner sted når barnevernet veileder foreldre til å tilpasse seg bestemte omsorgspraksiser, som barnevernet definerer som adekvat omsorg. Makten kan være usynlig både for den som utsettes for makt, men også for den som utsetter andre for makt. Det vil kunne være situasjoner der profesjonsutøveren utøver makt uten at det foreligger en bevissthet eller intensjon om maktbruk. Maktens mange uttrykk gjør det nødvendig å være bevisst over hvilke intensjoner som ligger til grunn for handlingene, og hva som er mulig utfall ved å gjennomføre handlingen. En bevisst holdning til egen praksis vil kunne synliggjøre de ulike formene for makt som forplanter seg i praksis (Norvoll, 2019, s. 69).

3.2.1 Barnevernets definisjonsmakt

Definisjonsmakt innebærer en dominerende posisjon til å bestemme hvordan fenomener skal forstås, og hvilken kunnskap som bør anvendes i fortolkning av situasjonen (Østby, 2011, s. 66). I en barnevernfaglig kontekst synliggjøres definisjonsmakt blant annet gjennom

makt til å definere hva som er god barndom og foreldreskap. Barnevernet besitter, som jeg allerede har vist, størst makt i interaksjon med familier, og har en dominerende posisjon når det gjelder hvordan foreldrenes omsorgsutøvelse fortolkes og vurderes. Gjennom sine vurderinger legger barnevernet føringer for hva som anses som normalt, og konstruerer grenser for hva en god barndom og foreldreskap bør inneholde. Barnevernet vil gjennom sin definisjonsmakt anerkjenne bestemte omsorgspraksiser, og underkjenne praksiser som ikke befinner seg innenfor standarder for hva som vurderes som forsvarlig omsorg (Rugkåsa et al., 2017, s. 46-47).

Familier som er i kontakt med barnevernet er ofte i en marginalisert posisjon. Det vil kunne bety at profesjonsutøvere har makt til å definere den andres situasjon, grunnet barnevernets dominerende posisjon i samhandlingen (Rugkåsa et al., 2017, s. 27). Maktbalansen mellom familier og barnevernsarbeidere blir på denne måten asymmetrisk (Caspersen & Paulsen, 2019, s. 192). Asymmetriske maktrelasjoner gjør seg særlig gjeldende i samhandling mellom minoritet og majoritet. Både majoritetsposisjonen og rollen som profesjonsutøver gir eksklusiv tilgang til å definere hva som er normalt i møte med annerledeshet. Det vil blant annet utspilles i forståelsen av hva som ligger i barnets beste. Gjennom sin praksis legger barnevernet føringer for hva en vurderer at barn og unge trenger i sin utvikling, og konstruerer grenser for hvordan barnets beste bør praktiseres (Rugkåsa et al., 2017, s. 28-29).

Maktrelasjonen mellom familier og barnevernsarbeidere kan videre forstås i lys av symbolsk makt. Symbolsk makt innebærer makt til å definere hva som er gyldig kunnskap i samhandling med andre, og det er gjerne de dominerende gruppene som besitter den symbolske makten. Den symbolske maktens effekt er at mennesker slutter seg til andres forståelser fordi makten er naturalisert (Bourdieu, 1996, s. 38, 40, 43). Mennesker som imidlertid velger å ikke slutte seg til gjeldende diskurser om barn og barndom, utfordrer samfunnets forståelser om hva en god barndom bør inneholde. Det kan for eksempel komme til syne i situasjoner hvor minoriteter har en annen forståelse av omsorgsutøvelse, enn majoriteten. Barndom inngår på denne måten i en ideologisk maktkamp i samfunnet. Det innebærer en kamp om hvilke forståelser som skal få størst legitimitet i

kunnskapsproduksjonen om barn (Hennum, 2015, s. 126-127). Splittelse i samfunnet kan oppstå som et resultat av at forståelser om barndom utfordres, og at det stilles spørsmål ved kunnskap som tas for gitt. Kunnskapen vil ofte kunne være taus, og omtales som doxa (Bourdieu, 1999, s. 105). Doxa er en sentral faktor i hvorfor mennesker tilslutter seg andres maktutøvelse. Mennesker underkaster seg andres makt fordi de adapterer eksisterende kunnskap, uten å innta en kritisk holdning til forståelsene som ligger til grunn. Makten blir med dette naturalisert inntil noen utfordrer gjeldende forståelser i samfunnet (Bourdieu, u.å., referert i Norvoll, 2019, s. 88).

Familier kan på bakgrunn av barnevernets definisjonsmakt oppleve manglende innflytelse over egen livssituasjon. En slik manglende innflytelse i livssituasjonen betegnes som avmakt, og innebærer manglende evne til å få gjennomført sine interesser eller ønsker (Isdal, 2018, s. 109-110). Opplevelse av avmakt er særlig gjeldende i relasjoner som kjennetegnes av at den ene part står i et avhengighetsforhold til den andre (Norvoll, 2019, s. 79). Det kan for eksempel utspilles i relasjonen mellom minoritetsfamilier og barnevernet. Mennesker som opplever avmakt har mindre sjanse til å flykte fra situasjoner som oppleves som ubehagelige, og som vil kunne utløse følelser som frykt og sinne (Norvoll, 2019, s. 79,82).

3.3 Det autonome barnet

Forståelsen av barn og barndom har vært gjenstand for endring med tiden. Ulike forhold har vært sentrale for endring i forståelsen av barndom, men industrialiseringen av samfunnet trekkes frem som et hovedmoment (Haldar & Røsvik, 2019, s. 292). Endring i kunnskapssyn på barn og barndom ser vi særlig gjennom barnets posisjon i samfunnet. Barn har gått fra å være en viktig arbeidskraft i det norske samfunnet, til å bli selvstendige aktører med egne interesser og behov. Kunnskapsskiftet har ført til at barndommen har fått en viktig symbolsk forankring i samfunnet (Hennum, 2015, s. 126-127; Vike & Eide, 2009, s. 22).

Blant majoritetsbefolkningen står barndommens autonomi sterkt forankret i forståelsen av barns utvikling (Vike & Eide, 2009, s. 26). Barndommens autonomi innebærer å gi barn gradvis frigjøring og større ansvar til å ta selvstendige valg, helt fra de er ganske små. Barnets selvbestemmelsesrett skal sikre at barnet gradvis blir selvstyrt i samsvar barnets alder og modenhet. Et slikt livssyn støtter barnet til å fremme egne synspunkter (Skytte, 2019, s. 89-

90). Barn har dermed gått fra å skulle være lydige og disiplinerte, til å fremme sin stemme (Haldar & Røsvik, 2019, s. 295).

Barndommens autonomi gjenspeiles i det norske lovverket, som stadfester barnets individualitet i form av egne rettigheter (Vike & Eide, 2009, s. 22). Individualiseringen går ut på å forstå barnet adskilt fra sin familie, med egne behov og interesser. Barn som selvstendige aktører kommer blant annet til uttrykk gjennom barns rett til medvirkning, slik som i barnevernsloven (2021, § 1-4). Her fremheves barn og unges rett til å medvirke i alle forhold som berører dem selv. Barn som selvstendige aktører adskilt fra foreldrenes interesser understrekes ved at barnet har rett til å medvirke, også uten foreldres samtykke (barnevernsloven, 2021, § 1-4). I tillegg styrkes barnets medvirkning gjennom *Grunnloven* (1814, § 104) og FNs barnekonvensjon (1989, art. 12).

Barnekonvensjonen har hatt en sentral rolle i forståelsen av barn som enkeltindivider (Schrøder, 2018, s. 82). Barnekonvensjonen er inkorporert i norsk nasjonalt lovverk, og konvensjonen har forrang ved motstrid med annen lovgivning (menneskerettsloven, 1999, §§ 2 og 3). Barn som individuelle aktører er derfor regulert juridisk i henhold til nasjonalt, men også internasjonalt lovverk. Barn som selvstendige aktører har på denne måten fått en sterk forankring i det norske samfunnet. Det gjør Norge til et barnesentrert samfunn, sett fra et internasjonalt perspektiv (Hennum, 2015, s. 124).

For majoritetsbefolkningen har barns autonomi blitt et viktig symbol for norskhet (Vike & Eide, 2009, s. 22). Det har ført til et skille mellom minoritet og majoritet, i situasjoner minoriteter ikke deler samme forståelse av barndom som majoritetssamfunnet.

Barndommens autonomi har dermed blitt et ideal for hva som ligger i god barndom, og et symbol på hva det innebærer å være norsk (Vike & Eide, 2009, s. 26). Senere i studien vil jeg diskutere hvordan barndommens autonomi inngår som en viktig del i miljøterapeutisk arbeid på barnevernsinstitusjonene. Først vil jeg redegjøre for studiens metodiske tilnærming.

4. METODISK TILNÆRMING

Jeg vil i dette kapittelet redegjøre for studiens metodiske tilnærming, og begrunne mine metodiske valg. Metode er en systematisk fremgangsmåte som legger føringer for gjennomførelse av en studie. Metodisk tilnærming skal sikre at formålet med studien oppnås (Johannessen et al., 2021, s. 21). I studien utforskes miljøterapeuters subjektive erfaringer med minoritetsungdom på barnevernsinstitusjon. Med utgangspunkt i problemstillingen, har jeg vurdert fenomenologisk vitenskapsteoretisk forankring og kvalitativ metode, som best egnet for å belyse miljøterapeutenes detaljrike beskrivelser av hvordan de arbeider med minoritetsungdom på barnevernsinstitusjon.

Jeg vil starte med å redegjøre for min forforståelse og forskerposisjon, før jeg presenterer fenomenologi som studiens vitenskapsteoretiske forankring. Deretter vil jeg begrunne og redegjøre for valg av kvalitativ metode. Jeg vil videre presentere utvalg, rekruttering av informanter og datainnsamling. I tillegg vil jeg redegjøre for intervjuguiden, gjennomførelse av intervjuene og analysestrategi. Jeg vil deretter belyse transkribering av datamaterialet, prosjektets validitet, reliabilitet og overføringsverdi. Til slutt vil jeg legge frem forskningsetiske hensyn som har blitt foretatt i studien.

4.1 Forforståelse og forskerposisjon

Forforståelse handler om forståelser vi bærer med oss fra tidligere inn i en ny situasjon (Dalen, 2011, s. 16). Det betyr at en forsker på forhånd har en forståelse av temaet som skal undersøkes, noe som vil kunne påvirke studien og hva man ser. En redegjørelse for egen forforståelse og relasjon til feltet vil dermed være nødvendig. Dette fordi man som forsker i mange prosjekter bruker seg selv som et aktivt instrument ved innsamling av datamaterialet (Dalland, 2012, s. 59).

Relasjonen jeg har til feltet preges av kunnskap jeg har opparbeidet meg gjennom barnevernsstudiet, og arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjon. Det betyr at jeg har en nærhet til feltet jeg ønsker å studere, og som vil kunne påvirke min forforståelse. Før dette prosjektet hadde jeg en forforståelse om at kultur kan få en overdreven oppmerksomhet i forståelsen av minoriteters situasjon, og at det er minoriteters kultur som blir gjenstand for oppmerksomhet, ikke hvordan miljøterapeutens holdninger og verdier kan påvirke arbeidet

på barnevernsinstitusjonen. Det har vært viktig for meg å være bevisst denne forforståelsen i alle deler av prosjektet, for å i størst mulig grad formidle en presis beskrivelse av hva informantene formidlet, og i analysen av det empiriske datamaterialet. Blant annet valgte jeg bevisst å ikke utforme spørsmål i intervjuguiden som i for stor grad tar opp temaet kultur. Jeg valgte heller å utforske temaet hvis informantene selv innledet til dette under intervjuene. I tillegg har jeg vært opptatt av å ikke stille spørsmål som leder informantene i retning av min forforståelse. For å imøtekomme dette utformet jeg åpne spørsmål, for å invitere informanten til å fortelle fritt om sine opplevelser uten påvirkning av min forforståelse.

Når det gjelder min forskerposisjon, har jeg inntatt en bevisst holdning om hvordan min kjennskap til feltet kan påvirke innsamling av empirisk data. Mange av mine informanter har samme utdanningsbakgrunn som meg. Det kan føre til at jeg tar for gitt hva informantene legger i ulike fagbegreper, som jeg også kjenner til. For å unngå dette har jeg vært ekstra nysgjerrig på hva informantene legger i ulike begreper, og utforsket hvilke forståelser som ligger til grunn ved å be dem om å forklare og utdype. Dette for å sikre at jeg som forsker inntar en ikke-vitende posisjon, der informanten er ekspert i temaet for studien (Magnusson & Marecek, 2015, s. 64).

4.2 Fenomenologisk vitenskapsteoretisk forankring

I fenomenologien er det aktørers erfaringsnære beskrivelse som er av interesse. Et fenomenologisk utgangspunkt ble dermed en aktuell vitenskapsteoretisk forankring for denne studien. Forståelse av hvordan subjektet erfarer verden som en selv er en del av, vil kunne gi dyptgående beskrivelser slik fenomenologien vektlegger (Jenssen, 2021, s. 111). Fenomenologi ble grunnlagt av Edmund Husserl (1859-1938). Ved å sette forhåndsoppfatninger til side, mente Husserl at det var mulig å beskrive individers bevisste opplevelse av verden (referert i Johannessen et al., 2021, s. 165).

Den erfaringsnære beskrivelsen slik Jenssen (2021) beskriver den, er grunnlaget for denne studien, og da med vekt på begrepet «livsverden». Livsverden er et sentralt begrep i fenomenologien, og omfatter den umiddelbare opplevelsen individet har av verden. Livsverden er aktuell i henhold til prosjekt, da begrepet vil kunne tilføre nyttig kunnskap om

den sosiale verden barnevernsinstitusjonen er en del av (jf. Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Ved å beskrive miljøterapeuters erfaringer med minoritetsungdom, vil et fenomenologisk utgangspunkt kunne fortelle oss noe om hvilke mekanismer som kan ligge til grunn i arbeidet med ungdommene som bor på barnevernsinstitusjon. Det vil derfor være av interesse å rette oppmerksomheten mot hvordan miljøterapeutene gir mening til, og beskriver ulike fenomener på, slik fenomenologien er opptatt av (Johannessen et al., 2021, s. 166).

Det er denne åpenheten en som forsker har overfor informantens beskrivelser, med utgangspunkt i et fenomenologisk perspektiv, som jeg anser som relevant for prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 75). Ved å sikte mot åpenhet har jeg et ønske om å fange de erfaringsnære beskrivelsene som informanten bringer frem, og å avdekke etablerte forståelser som kan foreligge i samhandling med minoriteter. Samtidig anser jeg at et absolutt krav om å sette alle forhåndsoppfatninger til side, slik Husserl (1859-1938) var opptatt av vil være vanskelig å etterkomme. Jeg har likevel, som beskrevet i forrige avsnitt, forsøkt så langt det lar seg gjøre å ha en bevisst holdning til mine forhåndsoppfatninger, og klargjort hvordan jeg har forholdt meg til dem. En slik bevisst holdning skal sikre at forståelser i forkant av studien ikke påvirker presentasjon og formidling av det empiriske materialet.

4.3 Kvalitativ metode som forskningsmetode

I valg av forskningsmetode vil det være hensiktsmessig å rette blikket mot hvilken type kunnskap man søker etter å oppnå. Problemstillingen blir dermed styrende for valg av metode (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 136-137). Kvalitativ metode har som mål å tilegne dybdekunnskap gjennom informantenes beskrivelser av bestemte hendelser og handlinger (Magnusson & Marecek, 2015, s. 1). Siden jeg ønsker detaljrik dybdekunnskap om miljøterapeuters erfaringer med minoritetsungdom på barnevernsinstitusjon, vurderte jeg på bakgrunn av dette kvalitativ metode som best egnet forskningsmetode for min studie.

Formålet med studien var å utforske miljøterapeuters dyptgående beskrivelser av hva de anså som viktig i samhandling med minoritetsungdom, og hvilke erfaringer de trakk fram. Innsamling av empirisk datamateriale foregikk dermed ved bruk av kvalitativt forskningsintervju. Det kvalitative forskningsintervju var med dette egnet for å belyse

ansattes erfaringer og beskrivelser, sett fra miljøterapeutenes ståsted (Dalland, 2012, s. 153). Det kvalitative forskningsintervju ble gjennomført i form av semistrukturerte intervjuer. Et semistrukturert intervju bygger på at forsker utformer bestemte temaer i forkant av intervjuet, men som ikke binder forsker til å følge intervjuguiden slavisk (Magnusson & Marecek, 2015, s. 47). Det gir rom for fleksibilitet, og inviterer informanten til å bringe inn nye temaer. Samtidig foreligger det bestemte temaer for intervjuet. På denne måten er semistrukturerte intervjuer verken åpne eller lukkede, men en mellomting mellom de nevnte intervjuformene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46).

4.4 Utvalg og rekruttering av informanter

Valg av informanter avhenger av problemstillingen som ligger til grunn for studien, og hvilken type kunnskap forsker har som formål å innhente (Magnusson & Marecek, 2015, s. 34). Fordi jeg er interessert i miljøterapeuters erfaringer med minoritetsungdom, er det naturlig at miljøterapeuter ved barnevernsinstitusjoner er mine informanter i denne studien. Det første kriteriet innebar dermed et krav om at miljøterapeutene hadde sosialfaglig bakgrunn med bachelorgrad i enten barnevern, sosialt arbeid eller vernepleie. Begrunnelsen ligger i tillegg i at det fremover stilles skjerpene krav til ansatte ved barnevernsinstitusjoner om relevant bachelorutdanning etter barnevernsloven (2021, § 10-16).

Det andre kriteriet som ble stilt til informantene, var at de måtte ha vært ansatt ved barnevernsinstitusjonen i minimum ett år. Formålet med dette kravet var å sikre at informantene hadde god kjennskap til barnevernsinstitusjonens rutiner. I tillegg var hensikten å sikre at informantene hadde bred nok erfaring, slik at beskrivelsene ikke ble for detaljerte til å kunne gjenkjenne informantene, ungdommene og deres familier. Det siste kriteriet som ble stilt, var at miljøterapeutene måtte være ansatt ved en ungdomsinstitusjon. Ungdomsinstitusjonene som er inkludert i studien er enten omsorgsinstitusjoner eller behandlingssinstitusjoner for atferdsvansker. Jeg har valgt å ikke inkludere akuttinstitusjoner i denne studien, fordi plassering ved akuttinstitusjoner er ment å være kortvarig (Bufdir, u.å.a). For å sikre at miljøterapeutene har god kjennskap til ungdommen, slik som ved langtidsplassering, har jeg valgt å ikke intervju miljøterapeuter ved akuttinstitusjoner.

I valg av antall informanter gjennomførte jeg seks kvalitative intervjuer, med miljøterapeuter

ansatt ved fire ulike barnevernsinstitusjoner. De seks kvalitative intervjuene ga meg rikt og variert datamateriale til å besvare studiens problemstilling, og i tillegg var intensjonen med å intervju ved fire ulike barnevernsinstitusjoner å få mer variasjon i det empiriske materialet. Dette fordi ansatte ved samme arbeidsplass vil kunne ha like oppfatninger og holdninger om samme fenomen. Det finnes imidlertid ingen bred enighet mellom kvalitative forskere om det riktige antallet deltakere, men det fremheves at det bør tas mer hensyn til at datamaterialet gir nok fylde til å besvare problemstillingen, enn antall deltakere (Magnusson & Marecek, 2015, s. 36-37). Med utgangspunkt i dette, var seks informanter antallet som ga meg tilstrekkelig materiale for prosjektet.

Når det kommer til rekruttering av informanter, har det tidvis vært en lang og krevende prosess. Jeg startet med å sende ut informasjonsskriv til ledere ved barnevernsinstitusjoner per e-post. Det var mange henvendelser som forble ubesvarte. I første runde valgte jeg å sende henvendelser til barnevernsinstitusjoner hvor jeg kunne gjennomføre intervjuene fysisk, grunnet geografisk avstand. På bakgrunn av dette ble det gjennomført fire fysiske intervjuer. Etersom at de resterende barnevernsinstitusjonene enten ikke besvarte henvendelsene eller takket nei til å være med i prosjektet, besluttet jeg å finne informanter som kunne delta i intervjuet digitalt. Dermed ble to av intervjuene gjennomført digitalt. Potensielle utfordringer med digitale intervjuer er at det vanskeliggjør prosessen med å bygge tillit i forkant av intervjuet (Johannessen et al., 2021, s. 122). I tillegg vil det kunne være vanskelig å fange opp kroppsspråk ved et digitalt intervju. Johannessen et al. (2021, s. 122) anbefaler kontakt med informanten før det digitale intervjuet finner sted. Det var noe jeg tok hensyn til, og etablerte første kontakt med informantene for å avtale tidspunkt, og informere ytterligere om prosjektet.

Det var flere forhold ved gjennomførelsen av intervjuene jeg måtte ta hensyn til. For det første skal det være et sted alle parter føler seg trygge (Magnusson & Marecek, 2015, s. 43). Dette hensynet var vanskelig å imøtekomme ved de digitale intervjuene, mens de fysiske intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidsplass. Å gjennomføre intervjuet på informantenes arbeidsplass kan ha sine fordeler for den som blir intervjuet. Blant annet kan det være trygt å bli intervjuet i kjente omgivelser. På den andre siden kan det for noen være

ubehagelig å bli intervjuet på arbeidsplassen, og begrense hva informanten ønsker å fortelle under selve intervjuet (Magnusson & Marecek, 2015, s. 43).

I tillegg er valg av sted for intervjuet av betydning for kvaliteten på samtalen (Dalland, 2012, s. 171). Det var noe jeg selv fikk erfare, ved at fire av barnevernsinstitusjonene valgte å gjennomføre intervjuet på miljøterapeutenes arbeidsplass. Det gjorde at jeg som forsker ikke kunne velge egnet rom for intervjuet. To av stedene der intervjuene fant sted var det forstyrrelser utenfor. Under ett av intervjuene ble jeg tildelt et rom uten bord hvor jeg kunne plassere båndopptakeren. Dette medførte at båndopptakeren ble plassert for langt unna informanten, og det ble dårlig lyd kvalitet. Å forhøre meg på forhånd om rommets utforming var noe jeg ble bevisst på ved de senere intervjuene (Dalland, 2012, s. 171).

4.5 Intervjuguide og gjennomførelse av intervjuene

For å undersøke menneskers meningsskaping, må en utforme spørsmål som inviterer informanten til å dele erfaringer på. Rekkefølgen på temaene, ordformuleringer og pilottesting kan påvirke kvaliteten på intervjuene (Magnusson & Marecek, 2015, s. 46). Jeg vil i denne delen presentere hvordan jeg har tatt hensyn til de nevnte forholdene.

Første del av intervjuguiden bør opplyse informantene om formålet med prosjektet, og gjøre informanten kjent med sine rettigheter (Magnusson & Marecek, 2015, s. 56). Det innebærer å bli kjent med retten til å trekke seg uten krav om begrunnelse, innhenting av informert samtykke og bruk av båndopptaker. Etter å ha informert mine informanter om de nevnte punktene, beveget jeg meg videre til bakgrunnsopplysninger. Formålet med denne fasen av intervjuguiden var å bygge relasjon til mine informanter (Magnusson & Marecek, 2015, s. 55-56). På denne måten ønsket jeg å skape en trygg intervju setting for informantene mine. De første spørsmålene rettet seg mot informantenes utdanningsbakgrunn og stillingstittel, hvor lenge de hadde jobbet ved institusjonen og deres arbeidserfaring med minoriteter.

Andre del av intervjuguiden er selve hoveddelen. Hoveddelen er ment til å innhente historier, erfaringer og refleksjoner fra informantene (Magnusson & Marecek, 2015, s. 56). Temaene for intervjuguiden bør utformes med utgangspunkt i studiens problemstilling (Johannessen et al., 2021, s. 111). På bakgrunn av dette utarbeidet jeg blant annet temaer

som berører om hvorvidt det tilrettelegges særskilt for minoritetsungdom på barnevernsinstitusjonen, samarbeid med minoritetsforeldre, og hvilken betydning kultur har i arbeidet med minoritetsungdommen og ansatte. Her har jeg vært nøye med å sortere temaene slik at det sikrer en flyt i intervjuene. Siste del av intervjuguiden er selve avslutningen. I avslutningen har jeg vært påpasselig med å stille spørsmål som markerer slutten på intervjuet, og som ikke er relatert til sensitive temaer. Her fikk informantene anledning til å legge til temaer som vi ikke har vært innom.

Intervjuspørsmålene ble utformet med hensyn om at intervjuet skulle ha en varighet på 30-45 minutter. For å være sikker på at spørsmålene jeg hadde utformet var innenfor tidsrammen, gjennomførte jeg pilotintervju med en medstudent. Et pilotintervju er et prøveintervju med utvalg som er representativt for informantene i studien (Magnusson & Marecek, 2015, s. 57). Det ble brukt lydopptak av pilotintervjuet som ga meg mulighet til å gå tilbake til intervjuet, endre rekkefølgen på temaene og intervjuspørsmålene. Blant annet opplevde jeg at noen av spørsmålene var ledende, noe jeg også fikk tilbakemelding på fra veileder. For eksempel hadde jeg «*Hvordan tilrettelegger dere for minoritetsungdom på barnevernsinstitusjonen?*». Spørsmålet bygger på en antakelse om at man bør tilrettelegge, og at alle institusjoner tilrettelegger for ungdom med minoritetsbakgrunn. Dermed ble spørsmålet endret til «*Tilrettelegger dere spesielt for ungdom med annen etnisk bakgrunn?*».

Under intervjuene var det viktig for meg å vise at jeg lyttet aktivt til det informantene formidlet. Å vise interesse er en viktig del av intervjuet (Dalen, 2011, s. 32). Det ble uttrykt gjennom nonverbal kommunikasjon i form av blick, men også ved verbal kommunikasjon som bekreftet at jeg aktivt lyttet til det informanten fortalte. I tillegg så jeg nytten av bruk av pauser. Det ga informantene rom til å tenke, og førte til mer dybde i miljøterapeutenes beskrivelser. Pauser er et viktig verktøy for mer detaljrike fortellinger (Dalland, 2012, s. 78). Videre utformet jeg oppfølgingsspørsmål i forkant, men også under selve intervjuet, med utgangspunkt i informantenes fortellinger. Oppfølgingsspørsmål skal hjelpe informanten med å dele mer utfyllende historier (Magnusson & Marecek, 2015, s. 54), og som jeg selv erfarte var nyttig.

4.6 Analysestrategi og transkribering av datamaterialet

Å analysere skal hjelpe oss med å finne svar på spørsmål ved å rette blikket mot datamaterialet (Johannessen et al., 2018, s. 22). Formålet med å redegjøre for hvordan det empiriske materialet har blitt analysert, er å legge til rette for at leseren kan evaluere arbeidet som har blitt gjort. For å analysere datamaterialet har jeg benyttet meg av tematisk analyse. Tematisk analyse innebærer å gruppere datamaterialet etter temaer med fellestrekk. Målet er at de ulike temaene samlet skal besvare problemstillingen (Johannessen et al., 2018, s. 279). Jeg har valgt å slutte meg til Johannessen et al. (2018, s. 282) sin tematiske analyse, som består av fire faser.

Den første fasen innebærer å gjøre seg kjent med datamaterialet (Johannessen et al., 2018, s. 283). For å skaffe meg oversikt over datamaterialet transkriberte jeg i etterkant av intervjuene ved å lytte til lydopptakene. Å transkribere dataene selv gir forskeren en unik mulighet til å bli kjent med datamaterialet (Dalen, 2011, s. 55). Under transkriberingen startet jeg analyseprosessen med å kommentere utsagn som jeg syntes var interessante. Det førte til at jeg så nytten av å transkribere umiddelbart i etterkant av intervjuene.

Transkribering gjorde meg i tillegg tryggere i rollen som forsker, og mer forberedt til de senere intervjuene. For å gjengi intervjusituasjonen slik den var i best mulig grad, har jeg valgt å transkribere intervjuene ordrett. I de tilfellene hvor informantene mine hadde en annen språklig bakgrunn, har jeg valgt å transkribere slik at det blir grammatisk riktig for å sikre hensynet om anonymitet. Dette uten å endre på konteksten og meningen bak det som blir fortalt. Jeg avsluttet transkriberingsprosessen med notater om inntrykk av materialet, slik Johannessen et al. (2018, s. 284) anbefaler.

Den andre fasen omfatter koding av datamaterialet. I kodingsfasen er målet å trekke frem og sette ord på datamaterialet. Kodingsfasen skal føre til dypere innsikt i datamaterialet og gi en bedre oversikt, samtidig som at det skal gjøre en klar til neste fase, som er kategorisering (Johannessen et al., 2018, s. 284). Kategorisering ble gjennomført ved å markere viktige poenger i datamaterialet, stikkordsoppsummering av markeringene og refleksjoner jeg gjorde meg underveis i kodingen. Jeg så også verdien av å kode flere ganger, hvor jeg la merke til nye poenger jeg overså ved tidligere koding.

Den tredje fasen innebærer kategorisering av datamaterialet i bestemte temaer (Johannessen et al., 2018, s. 295). Jeg valgte å kategorisere det empiriske materialet ved å opprette overskrifter i Word. Materialet som hadde likhetstrekk ble sortert under de ulike overskriftene, og til slutt satte jeg igjen med tre hovedtemaer. Kategorisering er nyttig for å sette sammen store mengder datamateriale til en større helhet (Johannessen et al., 2018, s. 294). Under kategoriseringen ga problemstillingen min retning for hva jeg så etter. Samtidig var jeg åpen for å måtte endre på problemstillingen, avhengig av den innsamlede empirien (Johannessen et al., 2018, s. 296). Den siste fasen innebærer rapportering av det empiriske datamaterialet i analysen, som jeg vil presentere senere i studien.

4.7 Prosjektets kvalitet og overføringsverdi

Jeg vil nå se nærmere på hvordan en kan vurdere prosjektets kvalitet. Det er et omdiskutert tema hvilken fremgangsmåte som er best egnet i henhold til å vurdere den kvalitative forskningen (Dalen, 2011, s. 92). Sentralt i vurderingen av forskning står begrepene «validitet» og «reliabilitet». Validitet referer til hvorvidt metoden som anvendes, anses som best egnet for studiens formål, mens reliabilitet dreier seg om studiens pålitelighet, og om prosjektet vil kunne gi de samme resultatene dersom studien etterprøves (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Dalen (2011, s. 93) argumenterer for å stille andre krav til den kvalitative forskningens kvalitet. Deriblant ved å tilpasse definisjonen av validitet og reliabilitet til den kvalitative tilnærmingen.

Kravet om etterprøvbarehet, altså reliabilitet, vil være vanskelig å imøtekomme ved kvalitativ forskning da konteksten og individene vil være i endring. Med dette foreslår Dalen (2011, s. 93) at forskeren gir leseren grundige beskrivelser av hele forskningsprosessen, som vil kunne gjøre det lettere for utenforstående å vurdere studiens pålitelighet. Hun trekker frem at kravet om reliabilitet kan sikres ved at forsker er åpen om forhold ved en selv som forsker, informantene og intervju situasjonen. I metodekapittelet har jeg redegjort for min forforståelse i forkant av studien, og hvordan jeg har forholdt meg til forforståelsen for å unngå at den blir styrende i formidling av empirisk materialet og analyseringsprosessen. Jeg har også vært nøye med å begrunne mine metodiske valg for forskningsprosjektet, og siktet mot å være åpen og transparent i valgene som har blitt tatt. Det gjør at andre vil kunne

vurdere kvaliteten på min studie, ved at leseren gis mulighet til å spore de metodiske valgene som ligger til grunn for prosjektet (Johannessen et al., 2021, s. 256).

Validitet innebærer som nevnt om prosjektet undersøker det man har til hensikt å undersøke, og hvorvidt prosjektet kan sies å være troverdig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Denne vide definisjonen favner også validitetsbegrepet innen kvalitativ forskning. Prosjektet har som hensikt å undersøke miljøterapeuters beskrivelser av hvordan det jobbes med minoritetsungdom. Alle mine informanter har sosialfaglig bakgrunn, og er ansatt som miljøterapeuter ved fire forskjellige barnevernsinstitusjoner. I tillegg har informantene minst ett års arbeidserfaring ved barnevernsinstitusjonen. Jeg anser at dette er med å sikre at informantene har et godt grunnlag for å dele relevante erfaringer, i henhold til prosjektets formål.

Til slutt, studiens overføringsverdi. En vanlig innvending mot kvalitativ metode er at forskningen ikke har en overføringsverdi, siden det gjerne er relativt få informanter i studien (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 200). Jeg vil likevel argumentere for at min studie har en overføringsverdi, ved at den tilfører fylldige og detaljrike beskrivelser om hvordan det jobbes med minoritetsungdom ved barnevernsinstitusjoner. Det er sannsynlig at studien vil kunne ha overføringsverdi til andre barnevernsinstitusjoner, da informantene vil ha samme utdanningsbakgrunn som ansatte ved andre institusjoner. Overførbarheten vil sannsynlig være gjeldende spesifikt på ungdomsinstitusjoner, ettersom at informantene mine jobbet ved institusjon for ungdom. Overføringsverdien vil også kunne være noe gjeldende i andre kontekster for sosialt arbeid med minoriteter. Dette på bakgrunn av at studien vil kunne si noe om forståelsene som kan finne sted i samhandling med minoriteter. Til tross for dette, er overførbarheten noe som bør vurderes nøye i enhver kontekst, for å fastslå om min studie vil kunne overføres til andre felt enn barnevernsfeltet.

4.8 Forskningsetiske hensyn

Etikk handler om prinsipper som skal veilede individet i å ta riktige valg og beslutninger. Forskningsetiske hensyn strekker seg likevel lenger enn det å følge regler. Det innebærer i tillegg en kartlegging av eventuelle utfordringer som kan finne sted, og hvordan man kan løse utfordringene på (Dalland, 2012, s. 95-96). Forskningsetiske hensyn er på denne måten

en viktig del av selve forskningsprosessen, fordi man som forsker griper inn i menneskers privatliv. De forskningsetiske hensynene skal sikre at prosjektet utøves forsvarlig, og sikre troverdigheten til prosjektet (Dalland, 2012, s. 96; De nasjonale forskningsetiske komiteene [NESH], 2021). På bakgrunn av dette er det viktig å ha retningslinjer som ivaretar informantene og målgruppen som representeres i prosjektet.

4.8.1 Hensynet om forskning på sårbare og utsatte grupper

Forskere har en etisk plikt til å ivareta alle informantene i studien, og vurdere om studien kan sette målgruppen i fare (Magnusson & Marecek, 2015, s. 31). Sårbare og utsatte grupper har ofte vært gjenstand for maktovergrep, med forskning som ikke har ivaretatt etiske hensyn (NESH, 2021). Et viktig etisk spørsmål i forkant av studien var dermed å ta stilling til hvorvidt målgruppen eventuelt kunne sies å være en sårbar og utsatt gruppe. For det første fører ungdomstiden med seg en rekke forandringer i livet, som kan medføre en sårbarhet i seg selv. For det andre retter studien seg mot ungdom under barnevernets omsorg, som vil kunne bety at ungdommene befinner seg i en sårbar livssituasjon. I tillegg kan det å være en minoritet forsterke sårbarheten, ved at man er en del av en gruppe som er i mindretall, og på følgende måte vil man kunne utsettes for diskriminering. Til tross for at minoritetsungdom kan befinne seg i en sårbar posisjon med utgangspunkt i nevnte faktorer, må forskeren vurdere hvilke fordelaktige konsekvenser studien kan bidra med (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 103).

Å forske på utsatte og sårbare grupper kan føre til økt kunnskap, samtidig som at det gir ungdommene en stemme (NESH, 2021). Studiens formål er ikke å forsterke stigmatisering av minoriteter som potensielt finnes i samfunnet, men å styrke og bidra med kunnskapsutvikling innad i feltet. I tillegg har formålet vært å belyse forholdet mellom minoritet og majoritet, og hvordan etablerte forståelser kan påvirke barnevernsinstitusjonenes praksis. For å forsikre meg om at hensynet til forskning på sårbare og utsatte grupper ble ivaretatt, ble det sendt et meldeskjema til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for godkjenning av prosjektet.¹

---

¹ NSD har i etterkant av min søknad byttet navn til «Kunnskapssektorens tjenesteleverandør» (SIKT)

4.8.2 Godkjenning fra NSD

Å forske på mennesker stiller strenge krav til forsker da man som forsker behandler sensitive personopplysninger (Dalland, 2012, s. 99). Før jeg satte i gang prosessen med å rekruttere informanter sendte jeg inn en søknad til NSD. Her fikk jeg godkjent prosjektet med tilbakemelding om å ivareta bestemte etiske hensyn, slik som å unngå å samle inn bakgrunnsopplysninger, som potensielt kan identifisere enkeltbrukere. Det andre etiske hensynet jeg ble gjort oppmerksom på av NSD, var miljøterapeutenes taushetsplikt under intervjuene, i form av å ikke gi for detaljerte beskrivelser.

I balansegangen mellom å ivareta alle parter og søken etter å oppnå kunnskap, var det viktig for meg å minne informantene på deres taushetsplikt, i kraft av å være ansatt i barnevernet. Dette for å sikre at opplysningene som ble gitt ikke ville føre til identifisering av informantene, ungdommene og deres familier. Et forskningsetisk hensyn ved kvalitative studier er balansen mellom å ivareta informanten og søken etter å oppnå kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 96).

4.8.3 Hensynet om frivillig informert samtykke

Frivillig informert samtykke er et viktig etisk hensyn som forsker har ansvar for å ivareta (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 97). Et frivillig informert samtykke kjennetegnes av at det ikke foreligger noe press bak deltakelsen i prosjektet. Det innebærer i tillegg beskyttelse mot indirekte press, blant annet fra autoritetsroller (NESH, 2021). Etersom jeg kom i kontakt med informantene mine via deres ledere, var det viktig for meg å etablere kontakt i forkant av intervjuet med informantene. Gjennom informasjonsskrivet ble det presisert at deltakelse i prosjektet var frivillig, og retten til å trekke seg fra prosjektet uten krav om begrunnelse. Jeg opplevde at én informant takket ja til å delta, men som etter hvert sluttet å svare på henvendelsene. I sammenheng med frivillig deltakelse valgte jeg å ikke ta ytterligere kontakt. Samlet ble det forskningsetiske hensynet om frivillig informert samtykke ivaretatt.

I tillegg ble hensynet om frivillig informert samtykke ivaretatt ved at informantene fikk tilsendt informasjonsskrivet om prosjektet på e-post. Et informert samtykke oppnås ved at informanten har fått informasjon som både er forståelig og tilstrekkelig nok til å kunne velge og delta i prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). Informasjonsskrivet ble utarbeidet i

henhold til retningslinjene til NSD. Jeg ba informantene om å gjøre seg kjent med sine rettigheter i forkant av intervjuet, og samtidig presiserte jeg muligheten til å ta kontakt ved eventuelle spørsmål. Før jeg startet selve intervjuet, forhørte jeg meg med informantene om de hadde lest informasjonsskrivet, før de signerte samtykkeskjemaet. Jeg ga også en kort gjennomgang av deres rettigheter i starten av intervjuet, for å forsikre meg om at det etiske hensynet om informert samtykke ble ivaretatt.

4.8.4 Hensynet om anonymitet og konfidensialitet

Forsker har et etisk og juridisk ansvar i å ivareta informantenes anonymitet i studier. Det innebærer en taushetsplikt om informasjonen man tilegner seg gjennom forskerrollen. Anonymiteten omfatter at informasjonen ikke skal kunne tilbakeføres tilbake til informantene, slik at de ikke vil kunne gjenkjennes av andre (Johannessen et al., 2021, s. 50-54). Mine informanter ble gjort kjent med at deres deltakelse ville forbli anonym. Blant annet ble det formidlet i informasjonsskrivet informantene fikk utdelt, og i forkant av intervjuene.

For å ivareta informantenes anonymitet har jeg gitt alle fiktive navn. Fiktive navn ivaretar hensynet om anonymisering ved å aidentifisere opplysninger (Dalland, 2012, s. 102). Av hensyn til anonymitet har jeg utelatt etnisitet og alder på mine informanter. Det var flere av informantene som under intervjuet oppga informasjon om deres etniske bakgrunn, noe jeg har valgt å ikke ta med. Dette fordi summen av informasjon kan medføre at hensynet om anonymitet ikke blir ivaretatt, og jeg anser ikke at disse type opplysninger er relevante for prosjektet. Det vil kun trekkes frem hvorvidt det er snakk om minoritet eller majoritet, for å belyse likheter og forskjeller. Utelatelse av informantenes etniske bakgrunn vil på denne måten ikke ha noen konsekvenser for presentasjon av det empiriske materialet eller analysen.

Konfidensialitet innebærer at informasjonen forsker innhenter, kun brukes til formålet informantene er gjort kjent med (Dalen, 2011, s. 102). I informasjonsskrivet informantene mottok presiseres det hva deres deltakelse innebærer. Jeg gjentok i tillegg dette før jeg startet selve intervjuet, for å forsikre meg ytterligere om at informantene var innforstått med hva dataene ville brukes til. Konfidensialitetsprinsippet krever dessuten bevisste valg ved

lagring og oppbevaring av data. For å sikre at opplysningene ikke ville kunne spores tilbake til mine informanter, har jeg gjort en rekke sikkerhetstiltak. For det første har jeg ved valg av lydopptak benyttet meg av diktafon-appen, som krypterer lydfilene ved intervjuer. Diktafon-appen er det eneste opptaksutstyret som er godkjent ved OsloMet, med data som karakteriseres som sensitive opplysninger (OsloMet, 2022).

For det andre transkriberte jeg samme dag som intervjuene ble gjennomført, og slettet lydopptakene deretter. Det har dermed kun vært jeg som har hatt tilgang til lydopptakene og datamaterialet. Som tidligere nevnt ble det i tillegg brukt fiktive navn under transkriberingen. Et ytterligere sikkerhetstiltak som ble benyttet, var flerfaktorautentisering. Flerfaktorautentisering er et viktig sikkerhetstiltak for å sikre at andre ikke har adgang til datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). Materialet ble til slutt lagret i mapper med passordbeskyttelse for å sikre dataene ytterligere, hvor det kun har vært jeg som har hatt tilgang til passordene.

5. PRESENTASJON AV EMPIRISK MATERIALE

I dette kapittelet vil jeg presentere det empiriske materialet, som berører miljøterapeuters erfaringer med minoritetsungdom ved barnevernsinstitusjoner. Informantene vil bli omtalt under de fiktive navnene Amina, Hassan, Javid, Lisa, Maja og Samir. Fire av informantene hadde jobbet ved den aktuelle barnevernsinstitusjonen i ett år, mens to hadde jobbet ved institusjonen i litt over to år. Fire av informantene hadde minoritetsbakgrunn, og to informanter hadde majoritetsbakgrunn. Informantene besto videre av tre menn og tre kvinner. Fem av informantene var i aldersspennet mellom 25-35 år, mens én var over 40.

Det empiriske datamaterialet vil bli presentert i tre overordnede temaer. Det første temaet omfatter tilrettelegging for minoritetsungdom, og dreier seg først og fremst om hvordan tilretteleggingen for ungdommens særskilte etniske minoritetsbakgrunn foregår, når ungdommen og foreldrene har motstridende ønsker. Det andre temaet omfatter samarbeid med minoritetsforeldre. Frykt og manglende kjennskap til systemet, språkbarrierer og syn på oppdragelse er tematikken som berøres. Det tredje temaet omfatter kulturelle forskjeller i det miljøterapeutiske arbeidet med minoritetsungdom og deres familier. Jeg vil både presentere hvilken betydning miljøterapeutenes kulturelle bakgrunn kan få, men også minoritetsungdommens og familiens.

5.1 Tilrettelegging for ungdoms minoritetsetniske bakgrunn

5.1.1 Ungdommens versus foreldrenes ønsker

I det empiriske datamaterialet er det gjennomgående at tilrettelegging for ungdommens minoritetsetniske bakgrunn, skal bygge på ungdommens ønsker, og at deres ønsker har en sentral plass i arbeidet ved barnevernsinstitusjonene. Kulturelle og religiøse mattradisjoner, høytider og klesplagg, er eksempler på tilrettelegging som miljøterapeutene må ta stilling til. Miljøterapeutene trekker frem hvordan de må forholde seg til ungdommenes ønsker på den ene siden, og foreldrenes ønsker om kultur på den andre siden, der ønskene i enkelte tilfeller kan være motstridende. Jeg vil beskrive hvordan miljøterapeutene møter disse situasjonene på, og hvilke vurderinger de foretar.

Miljøterapeutenes beskrivelser av tilrettelegging for minoritetsungdoms kulturelle og religiøse bakgrunn viser hvordan de må ta stilling til foreldrenes ønsker, i tillegg til

ungdommens. Situasjoner som særlig trekkes frem er ulike ønsker knyttet til bestemte matvarer, bekledning og kontakt med motsatt kjønn. Alle mine seks informanter er klare på at det er ungdommens ønsker tilretteleggingen bygger på. Selv om informantene tar hensyn til foreldrene ved å lytte til dem, går ungdommens ønsker foran foreldrenes i de fleste tilfeller. Å jobbe i spennet mellom å tilfredsstille foreldrene på den ene siden, og ungdommen på den andre siden, er noe Samir belyser. Han presiserer at samarbeidet med foreldrene er viktig, men at ungdommens ønsker alltid står sentralt:

Vi lytter alltid til hva foreldrene har å si, men samtidig må vi være åpne og ærlige med dem at miljøterapeuten ikke kan prøve å tvinge ungdommen til å følge foreldrenes kultur. Selvfølgelig skal vi ha et samarbeid med foreldrene, men vi må ha ungdommen i fokus. (Samir)

Utsagnet belyser hvordan ungdommen står sentralt ved motstridende interesser mellom ungdommen og foreldrene. Samtidig som Samir understreker hvordan de tar stilling til foreldrenes ønsker ved å lytte til dem, presiserer han at ungdommen må ønske det selv hvis barnevernsinstitusjonen skal imøtekomme foreldrenes krav om tilrettelegging.

Å gå imot foreldrenes ønsker er noe Amina fremhever, i likhet med Samir. Hun trekker frem situasjoner der minoritetsforeldre har som ønske at ungdommen deres ikke skal bo sammen med det motsatte kjønn på institusjonen, eller at det skal være personale av det motsatte kjønn. Det er ifølge Amina et krav som barnevernsinstitusjonen ikke møter minoritetsforeldrene på, og forteller hvordan det i disse situasjonene så ut til at ungdommene selv ikke var like opptatt av det som foreldrene deres. Amina forteller at for noen minoritetsforeldre, kan det gå utover æren til familien at barnet deres er plassert på barnevernsinstitusjon. Hun presiserer at skammen forsterkes ved at ungdommen i tillegg bor sammen med ungdommer av det motsatte kjønn, og hvor personalet er av det motsatte kjønn.

Amina forteller videre at kjønn er noe som kan tas hensyn til ved enkelte situasjoner, og hun understreker at det tas hensyn til følgende når ungdommen har opplevd traumatiske

opplevelser med det motsatte kjønn. Samtidig forteller hun at hensyn til det motsatte kjønn ikke imøtekommes når det foreligger kulturelle og religiøse begrunnelser knyttet til ære, som beskrevet i avsnittet over. Maja på sin side forteller hvordan hun ikke har opplevd at minoritetsungdommens verdier skiller seg fra foreldrenes verdier. Hun begrunner det med at minoritetsforeldrene er aksepterende, og at deres verdier er i takt med dagens samfunn:

De er ikke av den gamle skolen hvor alt er strengt, hvis du forstår hva jeg mener.
(Maja)

Utsagnet til Maja kan forstås som at det ikke oppstår utfordringer i samarbeid med minoritetsforeldre, hvis deres verdier samsvarer med majoritetssamfunnets verdier. Samtidig kan samarbeidet utfordres i de tilfellene barnevernsinstitusjonen og minoritetsfamiliens forståelser skiller seg markant fra hverandre, slik som Amina beskriver med eksemplet om kjønn.

Sammenfattende belyser dette hvordan minoritetsforeldre kan ha ønsker om at ungdommen deres ikke skal bo på barnevernsinstitusjon med det motsatte kjønn. Det fremheves at foreldrenes ønsker ikke imøtekommes, når det bygger på kulturelle og religiøse begrunnelser. Preferanser om det motsatte kjønn er derimot noe som tas hensyn til, hvis ungdommen har opplevd traumatiske hendelser med det motsatte kjønn. Avslutningsvis er det ikke alle som deler samme opplevelser om at minoritetsforeldres verdier og praksiser skiller seg markant fra majoritetssamfunnets.

5.1.2 Barns rettigheter

Hensyn til hva ungdommen anser som viktig der foreldrene har andre ønsker, begrunnes med ungdommenes selvstendige rettigheter av samtlige informanter. Javid viser til rettighetsforskriften som barnevernsinstitusjonen er forpliktet til å følge, og at ungdommens rettigheter ofte vil veie tyngst i vurderingen av om man skal ta stilling til hva foreldrene eller ungdommene ønsker. Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon (2011), er en tidligere forskrift som regulerte barns rettigheter og bruk

av tvang, under opphold i barnevernsinstitusjon i den gamle barnevernloven (1992).² Javid forteller at det er spesielt minoritetsforeldre som ofte ønsker å begrense minoritetsjenters bevegelsesfrihet. Dersom det ikke foreligger noe juridisk grunnlag til å begrense ungdommens frihet, sier Javid at de ikke imøtekommer foreldrenes ønsker:

Foreldrene kan si seg uenig i valget, men hvis barnet vil noe og loven sier at det skal tilrettelegges for det, så tar vi barnets side. (Javid)

Dette viser hvordan lovverket blir styrende i tilretteleggingen for minoritetsungdom. Slik som dette eksempelet illustrerer, må barnevernsinstitusjonen stille seg bak valget til ungdommen hvis ungdommen har loven på sin side. Ungdommens rettigheter understrekes også av Hassan. Hassan forteller at ungdommen har mange rettigheter som barnevernsinstitusjonen er lovpålagt til å ivareta, og at alle valg skal være til barnets beste. Han trekker frem at alle valg skal være til barnets beste, er noe som for mange minoritetsforeldre kan være en ny måte å oppdra barnet på. Hassan mener at å både skulle ta hensyn til ungdommenes og foreldrenes ønsker, er det største dilemmaet i arbeidet med minoritetsfamilier fordi interessene ofte kan være motstridende.

Oppsummerende belyser dette hvordan barnets rettigheter får en sentral plass i tilrettelegging for minoritetsungdom på barnevernsinstitusjoner. Miljøterapeutene begrunner hvordan de i enkelte tilfeller ikke kan imøtekomme foreldrenes ønsker, med utgangspunkt i barnets rettigheter og det juridiske rammeverket barnevernsinstitusjonen er forpliktet til å følge.

5.2 Samarbeid med familien

Mange ganger fortsetter ungdommene å ha kontakt med familien sin etter plassering på barnevernsinstitusjonen. Dette forutsetter at barnevernsinstitusjonen samarbeider med foreldrene, og jeg vil nå vise hvordan samarbeidet oppleves sett fra miljøterapeutenes perspektiv. Det empiriske materialet vil bli presentert i tre temaer som gikk igjen i

---

² Barns rettigheter og bruk av tvang under opphold ved barnevernsinstitusjoner er regulert i kapittel 10 i den nye barnevernsloven (2021).

datamaterialet, med utgangspunkt i frykt og manglende kjennskap til systemet, foreldrenes manglende språklige ressurser, og ulikt syn på oppdragelse mellom barnevernsinstitusjonen og foreldrene.

5.2.1 Frykt og manglende kjennskap til systemet

Et gjennomgående tema var minoritetsforeldres forhold til barnevernssystemet.

Minoritetsforeldres forhold til barnevernet beskrives som fryktfullt, og forklares med utgangspunkt i foreldrenes manglende kjennskap til systemet. Miljøterapeutene trekker frem at minoritetsforeldrenes frykt og manglende kjennskap til systemet er forhold som vanskeliggjør samarbeidet.

Miljøterapeutene som løfter frem denne utfordringen, ser ut til å være samstemte om at den manglende kunnskapen om barnevernets rolle er årsaken til frykten for barnevernet. Det belyses blant annet av Hassan, som mener at manglende kunnskap om systemet blant minoritetsforeldre vanskeliggjør samarbeidet. Han understreker at samarbeidet ofte oppleves lettere med majoritetsforeldre, fordi de har bedre kjennskap til det norske barnevernet og barnevernets mandat, og på denne måten er mer mottakelige for hjelp fra barnevernet:

Etnisk norske foreldre er ofte klar over at *«Okei, vi har gjort en feil. Kanskje jeg trenger hjelp»*. De er veldig åpne. Ikke alle, men mange. For de kjenner til hensikten med barnevernet, at de hjelper barn. (Hassan)

Frykten for barnevernet forklares videre med utgangspunkt i at media forsterker minoritetsforeldres grunnleggende antakelser om barnevernet, og samtlige miljøterapeuter problematiserer konsekvensene av den negative omtalen barnevernet ofte får i media. Hassan mener at barnevernets taushetsplikt forhindrer at barnevernsansatte kan korrigere det negative synet media formidler, ved å gi en mer nøytral fremstilling av hvordan barnevernet jobber. Informantene som løfter frem dette temaet, er i tillegg samstemte om at manglende informasjon om hva barnevernet gjør bra, forsterker minoritetsforeldres frykt for barnevernet. Igjen understreker Hassan at dette er spesifikt for minoritetsforeldre, og ikke majoritetsforeldre:

For de fleste nordmenn er ikke det et stort problem, fordi de er født i systemet og vet hvordan ting fungerer. (Hassan)

Én informant løfter frem makten som kan utspille seg i møte med minoritetsforeldre, som en potensiell årsaksforklaring av minoritetsforeldres frykt for barnevernet. Amina trekker frem maktubalansen mellom miljøterapeuten og minoritetsforeldre, der ansatte har størst makt til å definere situasjonen. Hun mener videre at redselen for offentlige organer har sin opprinnelse i at det er nytt og annerledes fra hjemlandet til foreldrene. Amina knytter det til at offentlige instanser i Norge har makt til å involvere seg i deres omsorgsutøvelse i større grad enn hva foreldrene er vant med. I forlengelse av maktubalansen, fremhever Amina at barnevernsinstitusjonene bør jobbe for at foreldre ikke skal føle avmakt:

Jeg kan se for meg at mange av minoritetsforeldrene føler avmakt i møte med systemet. Man bør jobbe mer med at de ikke skal føle at alt de sier blir avvist og sett på som konservativt. (Amina)

For å styrke samarbeidet mener Hassan at det vil være nødvendig å sikre at foreldrene får mer generell informasjon om barnevernet, men også spesifikt om hvordan barnevernsinstitusjoner jobber. Han mener at økt kunnskap vil kunne endre synet på at barnevernet stjeler barna deres. Dette er også noe Samir løfter frem:

Barnevernet og samfunnet generelt må jobbe mer med å nå ut til minoritetsforeldre med kunnskap om barnevernets rolle. Det er vanskelig for oss på institusjonen å samarbeide godt med foreldrene når samarbeidet starter med frykt og fiendtlighet mot oss. For foreldrene kan oppfatte at det er vi som har tatt barna deres. (Samir)

Samir trekker videre frem at det vil kunne lette samarbeidet hvis minoritetsforeldre klarer å skille mellom de ulike instansenes rolle. Dette synet deles også av Javid. Javid forteller at han har god erfaring med å forklare foreldrene de ulike offentlige instansenes forskjellige roller, der barnevernet har i oppgave å passe på barna deres:

Når vi forklarer dem de ulike rollene, og hva politiet, barnevernstjenesten og institusjon gjør, så har jeg sett at foreldrene klarer å skille mellom oppgavene og at det blir lettere å samarbeide. (Javid)

Samlet kan det se ut til at det etterlyses at minoritetsforeldre skal få økt kunnskap om barnevernet. Det løftes frem at frykten kan være forårsaket av manglende kjennskap til barnevernet, og at media er med på å forsterke denne frykten. Én informant understreker hvilken effekt barnevernets makt har på samarbeidet med foreldrene, der avmakt trekkes frem som en mulig faktor som kan utfordre samarbeidet. Neste del vil omhandle språkbarrierer knyttet til samarbeid med minoritetsforeldre.

5.2.2 Språkbarrierer

Språkbarrierer var en annen faktor miljøterapeutene mente kjennetegnet samarbeidet med minoritetsforeldre. Miljøterapeutene forteller hvordan språkbarrierer kan medføre misforståelser, men samtidig viser de hvordan de møter eventuelle språkbarrierene på for å sikre et godt samarbeid med foreldrene.

Å unngå fagspråk i samtale med minoritetsforeldre ble trukket frem som en måte å møte språkbarrierer på. Samir belyser hvordan fagspråk kan medføre misforståelser i møte med minoritetsforeldre som ikke behersker det norske språket. Dette er også en kjent utfordring i samhandling med majoritetsforeldre (Nilsen, 2020, s. 359). Han mener at et forenklet språk er nødvendig når foreldre har manglende norsk- eller engelskspråklige ressurser:

Man kan ikke bruke fancy fagspråk med minoritetsforeldre som knapt snakker norsk. Du kan jo tenke deg tilfellene der foreldrene er skeptiske til barnevernet fra før, så skal vi bruke fancy fagspråk som de ikke forstår. Det gir ikke et godt samarbeid. Derfor må vi tilpasse språket og ha et forenklet språk med foreldre som ikke behersker norsk godt nok. (Samir)

Videre trekker Samir frem at det er vanskelig å vite hva minoritetsforeldre får med seg av det som blir sagt. Han hevder at flere foreldre kan gi uttrykk for at de forstår informasjonen som

blir formidlet, men at de ikke nødvendigvis forstår innholdet. Amina etterlyser bruk av tolk i større grad for å sikre at informasjonen forstås av minoritetsforeldre, og at ikke miljøterapeuter med samme språklige bakgrunn som foreldrene blir brukt som tolk. Lisa på sin side problematiserer ikke språkbarrierer som noe som hemmer samarbeidet med minoritetsforeldre, samtidig som hun erkjenner at språkbarrierer kan finne sted:

Noen er mer integrert enn andre, og snakker bedre norsk eller engelsk. Det er for eksempel i noen tilfeller en barriere når det kommer til å forstå hverandre godt. Som regel så synes jeg det fungerer godt. Det er sjeldent at jeg har opplevd at det har vært problematisk. (Lisa)

Oppsummerende trekker miljøterapeutene frem språkbarrierer som kjennetegn ved samarbeidet med minoritetsforeldre, til forskjell fra majoritetsforeldre. Til tross for at språkbarrierer løftes frem som kjennetegn ved samarbeid med minoritetsforeldre, ser det ut til at miljøterapeutene har fungerende måter å møte språkbarrierene på. De beskriver at de må ha et forenklet språk for å bli forstått, og unngå fagspråk slik at det ikke oppstår misforståelser. Samtidig legger de vekt på at det kan være utfordrende å vite hva foreldrene forstår av innholdet som blir formidlet og ikke.

5.2.3 Syn på oppdragelse

Syn på oppdragelse er det siste temaet jeg vil ta for meg når det gjelder samarbeid med minoritetsforeldre. Det var stor enighet blant informantene om at ulike oppdragelsesstiler var kilden til mange av utfordringene i samarbeidet med foreldrene. Ulikt syn på oppdragelse ble av enkelte miljøterapeuter forklart som spesifikt for minoritetsforeldre, og noe som utfordret samarbeidet.

For å forklare ulikt syn på oppdragelse, la enkelte av informantene vekt på fysisk avstraffelse i oppdragelsen. Hassan forteller at ulikt syn på fysisk avstraffelse i oppdragelsen er noe som er spesielt for minoritetsforeldre, og som kan forklares med at foreldrene er oppvokst med annen kultur, der fysisk avstraffelse kunne være en akseptert måte å oppdra barn på:

For minoritetsforeldre er ikke dette noe galt å oppdra barna sine på denne måten,

men for dem som bor her er det galt. Det handler hovedsakelig om at der de kommer fra...det er ikke nødvendigvis feil, men de er vant med en annen måte å oppdra barn på. (Hassan)

Det kan tolkes som at Hassan erkjenner at det kan være ulike måter å oppdra barn på, og at det rådende synet på barneoppdragelse i Norge ikke er den eneste riktige definisjonen på hva god oppdragelsesstil innebærer. Samtidig retter Hassan oppmerksomheten mot minoritetsforeldres oppdragelse, ved å løfte frem at annet enn kulturelle forhold vil kunne spille inn på foreldrenes måte å oppdra barnet på. Han legger vekt på at foreldrenes utdanningsbakgrunn vil være av betydning, og på denne måten blir ikke kulturelle faktorer alene styrende for Hassans beskrivelse av minoritetsforeldres foreldrepraksis.

Når det gjelder ulike måter å oppdra barn på, trekker Amina frem at det i arbeidet med minoritetsfamilier er mye likt som med majoritetsfamilier, men samtidig understreker hun at man må ta høyde for at minoritetsforeldre kan ha andre forståelser av familiestruktur og roller i familien. Lisa trekker frem denne familiestrukturen som mange minoritetsfamilier har som en styrke, der minoritetsungdom ofte har et større familiært nettverk som støtter ungdommen. Amina mener at miljøterapeuten må være åpen for andre syn på oppdragelse, samtidig som at hun understreker:

Jeg mener ikke at man skal akseptere alt, men ha en viss forståelse for at minoritetsforeldre ser ting på en annen måte enn man selv gjør. (Amina)

Her trekkes det et skille mellom å vise forståelse og akseptere bestemte handlinger. Lisa på sin side understreker at hun sjelden har opplevd ulikt syn på oppdragelse som problematisk, men spesifiserer at i enkelte tilfeller kan kulturelle forskjeller være gjeldende. Eksempelvis trekker hun frem ulikt syn på hva som aksepteres i den norske kulturen versus minoritetsforeldrenes kultur når det kommer til seksuell omgang og alkohol, og at dette kan være ulikt.

Videre kan uenigheter om graden av ungdommens frihet mange ganger bli kilde til konflikt,

og som kjennetegner samarbeidet med minoritetsforeldre. Hassan forteller at foreldrene ofte kan være uenige med barnevernsinstitusjonen om graden av frihet, og hvilke rettigheter ungdommen deres skal ha. Dette belyses også av Amina, som mener at dersom barnevernet gir ungdommen mer frihet enn ungdommen er vant med i hjemmet, er dette med på å forsterke minoritetsforeldres negative tanker om barnevernet:

Man merker jo at det kan forsterke foreldrenes tanker om at barnevernet lar ungdommen gjøre hva de vil, der foreldrene har dårlig inntrykk fra før. Inntrykket blir ikke noe bedre av at barnet slutter med alt de gjorde da de bodde hjemme. Vi har opplevd at foreldre har kuttet kontakten med ungdommen fordi ungdommen ikke har villet dekke seg til for eksempel. (Amina)

Samtlige informanter begrunner denne friheten i oppdragelse med at ungdommen igjen har rettigheter som barnevernsinstitusjonen må forholde seg til. Hassan forteller hvordan noen av kravene som minoritetsforeldrene stiller ikke lar seg innfri, fordi det går imot ungdommens rettigheter. Han forteller at det kan ha sammenheng med at foreldrene ikke har kjennskap til det juridiske rammeverket barnevernsinstitusjonen må forholde seg til, og som gir føringer for hva de ansatte har lov til å gjøre og ikke. Barnets beste er også noe som legges vekt på, hvor miljøterapeutene og foreldrene har ulikt syn på hva dette innebærer. Hassan forteller hvordan han forklarer foreldrene at valg som berører ungdommen blir tatt på bakgrunn av barnets beste, som når barnevernsinstitusjonen slutter seg til ungdommens ønsker. Å bruke barnets beste som argument i samhandling med minoritetsforeldre, trekkes dermed frem som en faktor som både kan styrke og utfordre samarbeidet. Hassan sier følgende:

For i grunn vil alle det beste for ungdommen. Foreldrene vil det beste for barnet sitt og det vil vi også, men fremgangsmåten og synet på hva som er til det beste for barnet kan være ulikt. (Hassan)

Dette understreker hvordan barnets beste blir en felles referanseramme i samarbeidet med minoritetsforeldre, men at det er en utfordring der det er ulike forståelser av hva som er

barnets beste. Maja deler den samme oppfatningen som Hassan, og forteller hvordan barnets beste kan styrke samarbeidet med foreldrene på den ene siden, men også hemme samarbeidet når det foreligger uenigheter om hva som er til barnets beste. I tillegg til Hassan og Maja, så trekker både Javid og Samir barnets beste som begrunnelse for å støtte ungdommens valg som er i strid med minoritetsforeldrenes ønsker.

Videre forteller Hassan at det er nødvendig med «ferdighetstrening» av minoritetsforeldre ved enkelte tilfeller, der foreldrene har annet syn på oppdragelse enn barnevernsinstitusjonen. Han forteller at det er nyttig med eksterne instanser som veileder foreldrene, men at det tar tid å endre måten foreldrene tenker på. Hassan forteller at minoritetsforeldre og barnevernsinstitusjonen ofte kommer til en felles enighet, der eksterne veileder foreldrene:

For eksempel kan foreldrene si: «*Vi har vår måte å oppdra barn, og det skal være sånn og sånn*», og når vi skal prøve å forklare «*Hvis du skal snakke med barnet ditt så kan du ikke tvinge dem, du må faktisk la de velge*». Så kan foreldrene svare at «*Nei, sånn gjør ikke vi det*». (Hassan)

Hassan avslutter med å fortelle at foreldrene etter hvert får et mer åpent syn på oppdragelse med veiledning, og at foreldrene slutter seg til at ungdommen må få lov til å bestemme litt mer. På bakgrunn av dette kan det se ut til at målet er oppnådd når minoritetsforeldre er enige med instansenes syn på oppdragelse.

Miljøterapeutene fremhever at ulike oppdragsstiler utfordrer samarbeidet med minoritetsforeldre. Fysisk avstraffelse og grad av frihet i oppdragelsen trekkes frem som sentrale momenter som utfordrer samarbeidet. Det fremgår videre hvordan barnets beste brukes som ressurs for å styrke samarbeidet med minoritetsforeldre, men at det også skaper utfordringer hvis partene har ulikt syn på hva som er til ungdommens beste. Samtidig understrekes det at barnevernet må vise forståelse for ulike omsorgspraksiser, men at man ikke skal akseptere alt.

5.3 Når kulturelle forskjeller blir gjenstand for oppmerksomhet

Kultur farger måten individer forstår og fortolker verden på. Forståelse og fortolkning er et resultat av samfunnet, kulturen og miljøet individet er en del av (Rugkåsa et al., 2017, s. 26). Med denne forståelsen til grunn vil det være nødvendig å utforske hvilken plass kultur får i arbeidet med minoritetsungdommen og deres familier, men også betydningen av miljøterapeutenes kulturelle bakgrunn. Jeg vil i denne delen starte med å se hvordan det jobbes med miljøterapeutenes kultur i det daglige arbeidet ved barnevernsinstitusjonen, før jeg ser nærmere på hvilket søkelys ungdommens og familiens kulturelle bakgrunn får i forståelsen av deres situasjon.

5.3.1 Miljøterapeutenes kulturelle bakgrunn

En viktig del av denne undersøkelsen har vært å utforske i hvilken grad det jobbes med miljøterapeutenes kulturelle bakgrunn på de ulike barnevernsinstitusjonene. Jeg vil starte med å presentere informantenes beskrivelser av hvordan miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn blir brukt som ressurs i arbeidet med minoritetsungdom og deres familier, også i tilfellene der miljøterapeuten har annen etnisitet eller kulturell bakgrunn.

Bruk av miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn som ressurs i arbeidet med minoritetsungdom og deres familier belyses av samtlige informanter, men på ulikt vis. Flere av informantene fremhever den positive siden ved å bruke miljøterapeuter med minoritetsposisjon i det miljøterapeutiske arbeidet. Det begrunnes i at miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn har en større kulturforståelse i samhandling med minoritetsungdom og deres familier. Dette gjelder også i de tilfellene hvor miljøterapeuten har annen minoritetsposisjon enn minoritetsfamiliene. Javid og Samir forteller at det er lettere for dem med minoritetsbakgrunn å nå inn til minoritetsungdommen, fordi de har større forståelse for kulturelle forskjeller. Samir mener at hans minoritetsposisjon gir en bedre kulturforståelse for kulturelle forskjeller, enn for ansatte med majoritetsposisjon, og Javid forteller hvordan denne forståelsen av kulturelle forskjeller er noe som kommer av seg selv:

Siden jeg ikke er etnisk norsk, så kanskje for meg er det... kall det litt lettere. For meg kommer det litt mer automatisk. Jeg blir sånn som dem. (Samir)

Det fremhever hvordan ansatte med minoritetsposisjon brukes som ressurs. Også Samir trekker frem sin minoritetsbakgrunn som styrke, fordi det er med på å øke hans kulturforståelse. Han forteller at det samtidig kan gå andre veien, at etnisk norske kan tenke at miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn ikke forstår seg like mye på den norske kulturen. Beskrivelsene til Javid og Samir viser hvordan det kan oppstå et skille både mellom minoritetsungdommen og miljøterapeutene, og blant miljøterapeutene seg imellom.

Amina er én av de tre informantene som trekker frem sin minoritetsbakgrunn som en potensiell styrke, men med et annet perspektiv. Hun forteller at det er en styrke i de tilfellene hvor hun føler at kultur får for stor oppmerksomhet i forståelsen av minoritetsungdommene. Amina mener at hennes minoritetsbakgrunn gjør henne mer nyansert i forståelsen:

Jeg tenker at det kanskje er lettere for meg å kunne si at «*Kan vi tenke at kultur kommer i andre rekker, og at andre ting kommer først?*». Ikke nødvendigvis tenke at alt er kultur. Jeg vet med meg selv at det ikke er alle tingene ved meg som er et resultat av at foreldrene mine innvandret fra et annet land. Men hvis man ikke er vant til folk med annen etnisk bakgrunn, så er det lett å tenke de stereotypiske tingene. (Amina)

Videre i intervjuet kaster Amina lys over en potensiell utfordring, ved at miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn aktivt brukes i det daglige arbeidet ved institusjonen. Amina forteller at i situasjoner miljøterapeutene har felles etnisk bakgrunn som minoritetsungdommene, så anvendes det ofte i for stor grad. Hun fremhever at felles etnisk bakgrunn mellom miljøterapeuten og minoritetsungdommen, kan bli styrende i valg om hvem som skal ha ansvaret for ungdommen, snarere enn at man har god relasjon:

(...) miljøterapeuten med samme minoritetsbakgrunn som ungdommen blir satt foran for å håndtere visse ting, men veldig sjeldent hvis ikke man har den samme kulturen og minoritetsbakgrunnen som ungdommene, så er det ikke noe fokus på miljøterapeutens kultur som har majoritetsbakgrunn. (Amina)

I lys av dette utsagnet vises det hvordan miljøterapeuter med samme etniske bakgrunn som ungdommen blir gjort gjeldende i særlige tilfeller, men at det ikke er tilfellet for ansatte med majoritetsbakgrunn som har god relasjon til majoritetsungdom. På bakgrunn av det Amina forteller kan det se ut til at miljøterapeutenes etnisitet blir trukket frem i de situasjonene det kan bli brukt som ressurs, men ikke hvordan det potensielt kan påvirke arbeidet ellers:

Så tenkte jeg mer i forhold til om miljøterapeutens kultur er i fokus i arbeidet. Det er jo ikke det. Og så tenker jeg hvis det var omvendt. La oss si at hvis jeg er fra Oslo og skal snakke med en ungdom fra Fredrikstad, så kommer jeg ingen vei. Jeg går jo ikke til en annen miljøterapeut og sier *«Du, er ikke du fra Fredrikstad? Kan du ikke snakke med ungdommen om hun har opplevd vold i oppveksten for hun vil ikke snakke med meg om det?»* *latter*. (Amina)

Dette utsagnet belyser hvordan miljøterapeutens etnisitet er aktuell i de tilfellene man har felles etnisk bakgrunn som minoritetsungdommen. Amina fremhever at dette ikke er vanlig praksis i interaksjon med majoritetsungdom og deres familier:

Man gjør jo ikke det hvis man har majoritetsbakgrunn og ungdommen har majoritetsbakgrunn. Man har ikke den samme antakelsen. Men samtidig gjør man det i minoritetsfamilier og tenker at et helt land og deres befolkning er like. (Amina)

Maja er også en av informantene som fremhever at det ikke jobbes konkret med hvordan miljøterapeutens kulturelle bakgrunn kan påvirke det miljøterapeutiske arbeidet. Ut ifra dette materialet kan det se ut til at miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn blir brukt som ressurs i arbeidet med minoritetsungdommen og deres familier, og at det muligens ligger en antakelse om at minoritetsposisjonen gir mer kunnskap til å håndtere situasjoner med minoritetsungdommen. Dette gjelder også i de tilfellene hvor miljøterapeuter med minoritetsposisjon ikke deler samme etniske bakgrunn som familiene. Å ikke ha tilstrekkelig kunnskap om minoritetsungdom som miljøterapeut fordi man selv er majoritet, er noe Maja vektlegger. Maja forteller hvordan hun ikke kan ha den samme forståelsen som en

miljøterapeut med minoritetsbakgrunn, fordi hun selv ikke er vokst opp med samme bakgrunn:

Det er kanskje litt vanskeligere for meg å forstå og sette meg inn i deres syn og ønsker. Jeg kan ikke ha den forståelsen for det fordi jeg ikke er vokst opp med det.
(Maja)

Maja forteller hvordan en flerkulturell personalgruppe kan være en styrke i å bidra med nye forståelser der hennes kunnskap ikke strekker til. Hun etterspør mer kunnskap om minoriteter, særlig i utdanningsløpet. Samtidig anser Maja seg selv som heldig som er vokst opp med minoriteter. Maja begrunner det med at det ikke er heldig at enkelte ansatte som ønsker å jobbe i barnevernet, ikke har hatt noe relasjon til minoriteter fra før når en stor andel er minoriteter. Det kan tolkes som at det kreves en annen kunnskap å jobbe med minoriteter enn majoriteter. Amina mener i likhet med Maja at manglende kunnskap om minoriteter vanskeliggjør arbeidet med minoritetsungdom. Hun trekker frem at kunnskap og erfaring vil kunne styrke miljøterapeutenes kompetanse. Dette i form av kursing om minoritetsungdom, og hvordan miljøterapeutene kan forholde seg til egne holdninger og verdier. Amina begrunner viktigheten av å ha et bevisst forhold til egne holdninger med at man i stor grad bruker seg selv i jobben som miljøterapeut.

Utfordringer ved å ha samme minoritetsbakgrunn som ungdommene og familiene deres, er noe som løftes frem av to informanter. Hassan mener det er en utfordring der foreldrene bruker det som argument for at deres handlinger er lov i hjemlandet, som miljøterapeuten og foreldrene har til felles. Han forteller at det kan sette han i en vanskelig situasjon i rollen som miljøterapeut. Denne opplevelsen understøttes av Samir. Han forteller hvordan foreldre med samme minoritetsbakgrunn kan ha andre forventninger til ham enn miljøterapeuter med majoritetsbakgrunn, og at man blir dratt imellom familiens ønsker og ungdommens. Blant annet kan foreldrene ha forventninger om at Samir skal formidle kulturelle verdier og praksiser, selv når ungdommen motsetter seg det. Samir forklarer at han opplever å bli sett på som en slags mekler av foreldrene, der han har samme minoritetsbakgrunn som familien. Dette viser hvilken utfordring som kan foreligge, der miljøterapeuten har samme etniske

bakgrunn som minoritetsungdommen og deres familier.

Samlet ser det ut til at miljøterapeutenes kultur får en overlegen oppmerksomhet for ansatte med minoritetsbakgrunn. Dette også i situasjoner der miljøterapeuten har annen minoritetsposisjon enn minoritetsfamiliene. Det kan i tillegg se ut til at det utelukkende blir et søkelys ved tilfellene det anses som positivt, med begrunnelsen om at miljøterapeuter med minoritetsposisjon kan bidra med økt kulturforståelse. Videre etterspørres det økt kompetanse for å jobbe med minoriteter.

5.3.2 Minoritetsungdommens kulturelle verdier og praksiser

Så langt har jeg presentert hvilken betydning kulturelle forskjeller får i det miljøterapeutiske arbeidet blant miljøterapeutene. I denne delen ønsker jeg å trekke frem hvilken vekt minoritetsungdommens kulturelle verdier og praksiser ser ut til å få ved barnevernsinstitusjonene, og i forståelsen av deres situasjon.

Det første jeg ønsker å trekke frem retter seg mot ungdommens identitet. Tre av informantene belyser hvordan minoritetsungdom kan havne «mellom to kulturer». Hassan omtaler det som dilemmaer der ungdommen har lyst til å leve på sin måte, mens det foreligger andre type forventninger til ungdommen fra foreldrene som har sin opprinnelse i kulturelle verdier. Han trekker frem minoritetsungdom som blir mer integrert og ønsker å spise svinekjøtt som eksempel, men ikke får lov til det av foreldrene. Han mener at det kan skyldes at ungdommen ser måten majoritetsungdom på institusjonen lever på, samtidig som de selv må forholde seg til foreldrenes kulturelle verdier og praksiser. Han kaller det for identitetskonflikt. Minoritetsungdom som opplever identitetskonflikt, er også noe Amina trekker frem:

Jeg tror det kan medføre en konflikt i barnet. «Skal jeg gjøre noe jeg er uenig i fordi familien mener det, eller skal jeg gjøre hva jeg vil?». (Amina)

Amina forteller videre hvordan minoritetsungdom og majoritetsungdom med tilnærmet lik situasjon, kan bli forstått annerledes av miljøterapeutene på bakgrunn av kultur. Et eksempel på dette er der minoritetsungdom kontakter familien utenfor samværsplanen, så

kan det begrunnes med at det foreligger press fra minoritetsfamilien. Dette til forskjell fra majoritetsungdommen som tar kontakt med familien utenfor samværsplanen, som kan bli forklart med at ungdommen savner familien sin og derfor tar kontakt. Amina forteller:

Jeg tenker.. Kan ikke det være tilfellet for den andre ungdommen med minoritetsbakgrunn også? Kanskje ungdommen med minoritetsbakgrunn også tar kontakt med familien fordi en kjenner et savn, ikke fordi man nødvendigvis blir tvunget. (Amina)

Samtidig påpeker Amina at det kan være tilfeller der noe skyldes kulturelle verdier og praksiser, men at det ikke alltid behøver å være det. Amina mener at miljøterapeutene ofte kan se seg blind på kultur, og at manglende erfaring og kunnskap er årsaken til dette. Hun forteller følgende:

Det kan føre til at de blir «innvandrerungdom» og ikke bare «ungdom» som har en annen bakgrunn. Selvfølgelig har de fellestrekk og ting som kan skille seg fra majoritetsungdom, men minoritetsungdom er også først og fremst ungdom i Norge. (Amina)

Et for stort søkelys på kulturelle verdier og praksiser er noe Lisa belyser. Hun trekker frem ungdom med rusproblematikk som eksempel, der minoritetsforeldre ikke aksepterer at ungdommen deres drikker alkohol. Lisa poengterer at den manglende aksepten ikke trenger å skyldes kulturelle og religiøse årsaker, men at det likeså kan skyldes en generell holdning om at ungdommen er i en alder hvor det ikke ville vært akseptert uansett. Med dette trekker Lisa frem at man som miljøterapeut bør være bevisst kulturelle forskjeller, men at de kulturelle faktorene ikke bør bli styrende i forståelsen av ungdommen:

Minoritetsungdom har jo stort sett de samme behovene som majoritetsungdom til å bli sett, anerkjent, få kjærlighet og omsorg. Det er viktig å ha med seg for å ikke henge seg opp i for mye i at det er ungdom med minoritetsbakgrunn. Det synes jeg at jeg ser noen ganger. (Lisa)

Å ha et helhetlig perspektiv på minoritetsungdommenes situasjon er noe flere av informantene trekker frem. Hassan er én av dem. Han fremhever hvordan flere av minoritetsfamiliene ofte har strukturelle problemer, slik som manglende nettverk og lav utdanning, og at alt ikke kan beskrives ut ifra kulturelle verdier og praksiser. Hassan belyser hvordan flere forhold innvirker på ungdommens livssituasjon:

Når det gjelder ungdom med minoritetsbakgrunn så er det mange faktorer som påvirker. For eksempel kan det skyldes konflikt mellom foreldrene, at foreldrene har rusproblemer og så videre. Det er ofte ikke én årsak til minoritetsungdommenes vansker. (Hassan)

Flere av informantene belyser viktigheten av å være åpen og nysgjerrig i møte med andre kulturer. Samtlige informanter fremhever at måten å oppnå kunnskap om minoritetsungdommenes kulturelle bakgrunn på, er gjennom ungdommen selv og deres familier. På denne måten er det ungdommen og deres familier som definerer hva som skal forstås som kulturelt betinget og ikke. Samir fremhever at en manglende nysgjerrighet og åpenhet vil kunne medføre at ungdommen vil føle seg stempelt:

Det er viktig å ikke tenke at man vet alt om kulturen til ungdommen fordi man har lest seg opp på den. Jeg vet med meg selv at jeg ikke er lik alle som jeg deler samme kultur med. Å ikke være nysgjerrig, men forutinntatt i møte med minoritetsungdommen kan gjøre at ungdommen føler seg stempelt. (Samir)

Javid forteller at miljøterapeuters oppgave ikke er å endre på kulturen til minoritetsungdommene og deres familier i de tilfellene man er uenig. Dette er noe Maja også understreker, der hun formidler at man i visse tilfeller må legge fra seg egne verdier og holdninger. Hun begrunner det med at en må være profesjonell i rollen som miljøterapeut:

Jeg tenker at i hvert fall i en jobb som dette så må man i noen tilfeller legge fra seg sin egen hatt og ta på seg profesjonsutøver-hatten. (Maja)

Oppsummerende viser det empiriske materialet at miljøterapeuten ser verdien av å være åpen og nysgjerrig på kulturelle verdier og praksiser, der ungdommen og familien deres skal få definere hva som er kulturelt betinget og ikke. Det understrekes at et for stort søkelys på kulturelle verdier og praksiser bør unngås, og at minoritetsungdom har mange av de samme grunnleggende behovene som majoritetsungdom. Informantene presiserer nødvendigheten av en helhetlig forståelse av ungdommen, og at handlinger ikke alene kan forklares med utgangspunkt i kultur. Samtidig blir minoritetsungdommens løsrivelse fra foreldrene forstått som noe kulturelt, der ungdommen blir stående mellom to kulturer. I neste del vil jeg analysere det empiriske materialet i lys av relevant teori.

6. DRØFTING

Barnevernet besitter som jeg tidligere har vist, makt i kraft av sin profesjonsrolle, men også ved at sosialarbeidere representerer majoritetssamfunnets idealer som ofte tas for gitt. Å forstå hvordan makt utspilles i en barnevernfaglig kontekst vil være nødvendig, da sosialt arbeid innebærer utøvelse av makt. Det belyser den ujevne maktbalansen som kan finne sted i relasjonen mellom bruker og sosialarbeider, og som vil kunne være særlig gjeldende i samhandlingen med minoriteter (Rugkåsa et al., 2017, s. 27-29). Dette understreker nødvendigheten av å være bevisst hvordan sosialarbeidere forstår, vurderer og definerer situasjoner.

Jeg vil argumentere for hvordan makt utspilles i mange ulike former i en barnevernfaglig kontekst, med utgangspunkt i miljøterapeutenes beskrivelser. Makt i en barnevernfaglig kontekst vil ses i sammenheng med barnevernets definisjonsmakt. Jeg vil vise hvordan barnevernsinstitusjonen besitter makt til å definere barndom og foreldreskap i interaksjon med minoriteter. I tillegg vil jeg argumentere for at minoritetsforeldres frykt for barnevernet og manglende språklige ressurser, gir barnevernsinstitusjonen overordnet makt i samhandling med minoriteter. Barnevernsinstitusjonens makt vil belyses ytterligere ved å vise hvordan barnevernet har makt til å definere minoriteters handlinger som kulturelt betinget, omtalt som kulturalisering. Til slutt vil jeg argumentere for hvordan kulturalisering kan føre til et dikotomisk skille mellom barnevernsinstitusjonen og minoritetsfamiliene, men også blant miljøterapeutene seg imellom.

6.1 Barnevernsinstitusjonens definisjonsmakt

Barnevernsinstitusjonens makt til å definere situasjonen, synliggjøres gjennom hvilke verdier som anerkjennes i samhandling med minoritetsungdommen og familiene. Definisjonsmakten kommer særlig til syne i måten miljøterapeutene ved institusjonene legger premisser for hvordan barndom og foreldreskap skal forstås. Miljøterapeutene fremmer bestemte verdier i samhandling med foreldrene, og vi ser særlig hvordan autonomi og frihet er verdier som kjennetegner det miljøterapeutiske arbeidet ved barnevernsinstitusjonene. Når Hassan veileder minoritetsforeldre i å ikke benytte tvang i oppdragelsen, men at de heller skal støtte opp under ungdommens selvbestemmelsesrett, kan dette ses i sammenheng med hvordan autonomi er sterkt forankret i det norske samfunnet (Vike & Eide, 2009, s. 24-26).

Ungdommens autonomi som rådende i synet på hva som vurderes som god barndom og foreldreskap, synliggjøres videre når det foreligger motstridende interesser mellom ungdommen og foreldrene. Miljøterapeutene fremhever hvordan verdier som autonomi og frihet kan vanskeliggjøre samarbeid med minoritetsforeldre. Blant annet settes autonomi på spill når foreldrene ønsker å begrense minoritetsjenters bevegelsesfrihet, slik Javid beskriver (jf. s. 38). Javid presiserer at begrensning av ungdommens bevegelsesfrihet uten rettslig grunnlag, er verdier barnevernsinstitusjonen ikke har myndighet til å imøtekomme. Som det kommer frem av det Javid sier, vil foreldre som ikke deler samme foreldrepraksis kunne havne i konflikt med barnevernsinstitusjonens forståelser om barn og barndom (Hennum, 2015, s. 124).

Miljøterapeutenes vektlegging av autonomi i ungdommens utvikling, kan forstås i lys av hva barnevernsinstitusjonen legger i barnets beste. Barnets beste er et grunnleggende prinsipp i det norske barnevernet, ved alle avgjørelser som berører barn og unge etter barnevernsloven (2021, § 1-3). Miljøterapeutene forteller at barnets beste brukes aktivt i det miljøterapeutiske arbeidet, som en referanseramme for å styrke samarbeidet med minoritetsforeldre. Når Hassan begrunner valg som strider imot foreldrenes ønsker, legitimerer han handlingene for foreldrene med å understreke at det er til beste for ungdommen deres. Blant annet bruker Hassan barnets beste som referanseramme, når foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn ønsker å bestemme noe for ungdommen som de ikke ønsker. Måten Hassan understreker for minoritetsforeldre at det vil være til barnets beste å la ungdommen ta egne valg, belyser hvordan det foreligger bestemte forståelser i barnevernsinstitusjonens praksis for hva som ligger i god barndom.

Hassan sin understrekning av betydningen av autonomi i interaksjon med minoritetsforeldre, kan ses i sammenheng med middelklassens idealer for barndom og foreldreskap. Lavere klasser er overrepresenterte i barnevernets tiltak, og Kojan og Fauske (2011, s. 207; Fauske et al., 2018) argumenterer for at middelklassens verdier utgjør en målestokk for hva som vurderes som en god barndom. Det medfører at de mange nyansene som finnes av barndom og foreldreskap står i fare for å forkastes, som følge av middelklassens idealisering av egne

forståelser for hva som er til barnets beste. Dette tydeliggjøres når Hassan vektlegger ungdommens selvbestemmelsesrett i vurderingen av barnets beste, som gjeldende for alle ungdommer uavhengig av klasse, etnisitet og kjønn (jf. Canella & Viruru, 2004; Shallwani, 2010, referert i Hennum, 2016, s. 136). I arbeidet med minoritetsfamilier fremmer Hassan på denne måten bestemte verdier som er forankret i majoritetssamfunnets forståelser for foreldreskap, og som legger føringer for hvordan barnets beste skal forstås (Rugkåsa et al., 2017, s. 29).

Når Hassan begrunner at de gjør noe som strider imot foreldrenes ønsker med barnets beste, kan det forstås som at han mener at minoritetsforeldre ikke forstår eller tar hensyn til hva som vil være til det beste for ungdommen deres, med mindre de slutter seg til barnevernsinstitusjonens forståelser. Hassan forteller at foreldre som utøver tvang i omsorgsutøvelsen vil trenge det han omtaler som ferdighetstrening. En slik ferdighetstrening kan bidra til at minoritetsforeldres forståelser og praksis tilpasses majoritetssamfunnets verdier. Hvordan Hassan forklarer at minoritetsforeldre vil trenge ferdighetstrening når omsorgspraksisen skiller seg fra barnevernsinstitusjonens, kan være et uttrykk for forventninger fra majoritetssamfunnet om at etniske minoriteter skal tilpasse oppdragelsesstilen til norske verdier (Ylvisaker & Rugkåsa, 2020, s. 101).

Hassan forteller videre at veiledning av foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn tar tid, men at foreldrene etter hvert får et mer «åpent» syn på oppdragelse, som innebærer å la ungdommen ta valg i sitt liv uten å benytte tvang. Dette kan bety at tiltaket ses som vellykket når foreldrene velger å slutte seg til barnevernets forståelser av «god nok» omsorg (Vike & Eide, 2009, s. 28). Ferdighetstrening, eller veiledning av minoritetsforeldre, slik Hassan beskriver det, illustrerer hvordan barnevernet har makt til å påvirke eller regulere foreldrenes omsorgsutøvelse i tråd med barnevernsinstitusjonens forståelser. Dette kan være uttrykk for barnevernets symbolske makt i samhandling med minoritetsfamilier, som blant annet innebærer makt til å fremme egen kunnskap og syn på barn og barndom. Den symbolske makten kjennetegnes av at den er tilsørt, og som kan føre til utøvelse av usynlig makt ved at makten naturaliseres (Bourdieu, 1996, s. 38). Både for minoritetsforeldre, men også miljøterapeutene. Det er ikke gitt at Hassan har en intensjon om å utøve makt når han

fremmer ungdommens stemme gjennom veiledning av foreldre, som slutter seg til norsk barneoppdragelse. Det er nettopp dette som kjennetegner usynlig makt, ved at makten foregår i mer skjulte former (Norvoll, 2019, s. 69; Skau, 2017, s. 36). Når foreldrene til slutt får et endret syn på oppdragelse, kan det være som et resultat av miljøterapeutenes makt til å påtvinge sine forståelser av barndom på foreldre som ikke deler samme syn (jf. Weber, 2000, s. 51).

Samtidig må miljøterapeutenes vektlegging av ungdommens autonomi forstås i sammenheng med lovverket. Miljøterapeutene begrunner ungdommens autonomi med utgangspunkt i deres individuelle rettigheter. Javid forteller at ungdommens vilje og rettigheter skal tillegges betydning, når det oppstår motstridende interesser mellom ungdommen og foreldrene:

Foreldrene kan si seg uenig i valget, men hvis barnet vil noe og loven sier at det skal tilrettelegges for det, så tar vi barnets side. (Javid)

Dette kan forstås i lys av ungdommens rett til medvirkning, slik det blant annet formuleres i barnevernsloven (2021, § 1-4) og FNs barnekonvensjon (1989, art. 12). Lovverket legger på denne måten bestemte føringer for barndom og foreldreskap, og som miljøterapeutene er forpliktet til å rette seg etter. I dette tilfellet er miljøterapeutene juridisk forpliktet til å etterkomme synet på barn og unge som selvstendige aktører, og som understreker hvordan barnekonvensjonen idealiserer bestemte verdier for hva som ligger i god barndom (Vike & Eide, 2009, s. 22). Javids vekt på, og støtte til ungdommens ønsker er i tillegg uttrykk for legal maktutøvelse (Norvoll, 2019, s. 72-73), når han legitimerer dette ved å vise til barnevernfaglig kunnskap og makt slik det er nedfelt i lovverk. De nevnte hensynene anerkjennes som grunnlag for Javids maktbruk, og Javids definisjonsmakt styrkes dermed ved at lovverket gir han grunnlag for makt.

Forståelsen av ungdom som aktører med egne interesser og behov, er gjennomgående i det miljøterapeutiske arbeidet på barnevernsinstitusjonene. Ungdommens makt kommer til uttrykk ved at miljøterapeutene er samstemte om at tilretteleggingen for minoritetsungdom

bygger på deres egne ønsker. Ungdommens sentrale plass i barnevernets avgjørelser kan forstås på bakgrunn av ungdommens symbolske makt. Som symbol får ungdom makt i kraft av å være ungdom, og makten vil ofte være tilslørt ved at deres sentrale plass ikke fremstår som makt (Hennum, 2015, s. 125-127). Dette ser vi når Javid begrunner valg som går imot foreldrenes ønsker, med at loven legger føringer for ungdommens medbestemmelsesrett. Makten naturaliseres med begrunnelse i barn og unges rettigheter, og det stilles ikke videre spørsmål ved om det burde ha vært annerledes. De som velger å slutte seg til rådende forståelser om barn og barndom i samfunnet, får på denne måten makt til å definere situasjonen.

Foreldre som velger å ikke føye seg etter barnevernets forståelser av barn og barndom, utfordrer samarbeidet med barnevernsinstitusjonen. Slik Maja belyser (jf. s. 45), vil handlinger til barnets beste kunne utfordre samarbeidet med minoritetsforeldre, når det foreligger ulike forståelser av hva dette innebærer. Det vil kunne føre til at minoritetsfamilier befinner seg i en underlegen posisjon, men ikke nødvendigvis ved alle situasjoner. Det ser vi når minoritetsforeldre utfordrer miljøterapeutenes forståelser av ungdommens selvbestemmelsesrett, som når Amina forteller om foreldre som har kuttet kontakten med ungdommen, fordi ungdommen ikke har villet dekke seg til. Her utøver foreldrene makt ved å avstå fra kontakt med ungdommen, noe som kan understreke at foreldre ikke alltid er passive i møte med barnevernets definisjonsmakt. Selv om foreldrene ofte befinner seg i en underlegen maktposisjon og kjenner avmakt, vil de også kunne utøve makt i andre situasjoner. Det belyser at maktrelasjoner ikke er ensidige, men at makten vil kunne veksle mellom individene i en relasjon (Norvoll, 2019, s. 67). Samtidig er det et uttrykk for hvordan ungdommens symbolske makt kan skape splittelse mellom barnevernsinstitusjonen og foreldre. Dette ved at foreldrene utfordrer det som ofte tas for gitt ved barnevernsinstitusjonene (Bourdieu, 1999, s. 105; Hennum, 2015, s. 126-127).

Ikke alle miljøterapeutene har erfart at minoritetsungdommenes verdier skiller seg markant fra foreldrenes. Maja forteller om minoritetsforeldres verdier, som i liten grad skiller seg fra barnevernsinstitusjonens verdier, og hun ser dette i sammenheng med at foreldre har integrert majoritetssamfunnets idealer for hva som anerkjennes som legitime verdier og

normer. Dette forteller oss noe om at foreldrenes praktisering av bestemte verdier brukes som målestokk for å vurdere kvaliteten av foreldrenes omsorgsutøvelse. Hvis minoritetsforeldre velger å slutte seg til majoritetssamfunnets forståelser, vil samarbeidet ofte bli betegnet som konfliktfritt, og foreldrene som samarbeidsvillige. Når minoritetsforeldres forståelser ikke samsvarer med majoritetssamfunnets, vil samhandlingen derimot bli oppfattet som utfordrende. Dette kan tyde på at likheter i større grad blir gjenstand for oppmerksomhet i samhandling med minoriteter som ikke er konfliktfylte. Mens i samhandling som er utfordrende, rettes oppmerksomheten mer mot forskjellene mellom minoritet og majoritet i større grad (Rugkåsa et al., 2017, s. 70).

Selv om empirien viser at miljøterapeutene har definisjonsmakt i samhandling med minoriteter, erkjenner de samtidig at det vil være ulike måter å oppdra barn på. Hassan anerkjenner de mange nyansene av barndom og foreldreskap som kan variere mellom samfunn, og han trekker frem fysisk avstraffelse som eksempel:

For minoritetsforeldre er ikke dette noe galt å oppdra barna sine på denne måten, men for dem som bor her er det galt. Det handler hovedsakelig om at der de kommer fra...det er ikke nødvendigvis feil, men de er vant med en annen måte å oppdra barn på. (Hassan)

På denne måten understreker Hassan hvordan ulike samfunn har ulike syn på omsorg og barneoppdragelse. Han sier at både foreldre og barnevernsinstitusjonen kan ønske det beste for ungdommen, men hva de vurderer at er til ungdommens beste kan være forskjellig. Miljøterapeutene trekker i tillegg frem et skille mellom å forstå og akseptere minoritetsfamiliers handlinger. Amina fremhever at barnevernsinstitusjonen ikke skal akseptere all form for omsorgspraksis, men vise forståelse for at det finnes ulike perspektiver på barndom og foreldreskap. Det er i tråd med Berg og Paulsen (2021, s. 13), når de skiller mellom det å forstå, og det å akseptere praksis som er i strid med norsk lov.

6.2 Barnevernsinstitusjonens latente makt

Barnevernsinstitusjonens makt kommer også til uttrykk gjennom minoritetsforeldres frykt for barnevernet, og miljøterapeutene forteller hvordan frykt for barnevernet preger

samarbeidet med foreldrene. Hassan, Samir og Javid forstår foreldrenes frykt med utgangspunkt i manglende kunnskap om barnevernet, og media som forsterker frykten ytterligere. De foreslår tiltak som retter seg mot å gi foreldrene økt kunnskap om barnevernet, og barnevernstjenestens og barnevernsinstitusjonens ulike oppgaver.

Barnevernets mulighet til maktutøvelse påvirker møtene med minoritetsforeldre, også i situasjoner der det ikke benyttes tvang. Samir forteller hvordan foreldres frykt kan skyldes redsel for å miste omsorgen for barna. Frykten deres ligger i barnevernets potensiale til å realisere sine interesser, noe jeg har valgt å omtale som latent makt. Barnevernets latente makt forårsaker slik Samir beskriver det minoritetsforeldres frykt. Frykten kan ses i sammenheng med barnevernets formelle makt (Norvoll, 2019, s. 68), som blant annet innebærer makt til å fremme tiltak om omsorgsovertakelse. Barnevernets latente makt får konsekvenser for hvordan makten innvirker på styrkeforholdet mellom foreldrene og barnevernet, selv i situasjoner maktutøvelsen ikke finner sted direkte. Når Hassan forteller at ferdighetstrening fører til at minoritetsforeldre til slutt endrer foreldrepraksis, kan barnevernets latente makt være en medvirkende årsak. Foreldrene føyer seg etter barnevernets interesser for å unngå direkte maktkonfrontasjon (jf. Norvoll, 2019, s. 64). Det bør derfor stilles spørsmål om hvorvidt minoritetsforeldre får et endret syn på oppdragelse, som en konsekvens av frykt for å miste omsorgen for ungdommen. I likhet med min studie, finner også Berg et al. (2017, s. 75) og Fylkesnes et al. (2015, s. 87-88) at minoritetsforeldres frykt har sammenheng med manglende kunnskap om barnevernet, og barnevernets negative omdømme i media og innvandremiljøer som kilde til kunnskap om barnevernet. Berg et al. (2017, s. 11) argumenterer for at barnevernet derfor bør jobbe mer med relasjonsbygging og tillitsskapende arbeid.

Amina forstår frykten som en konsekvens av at minoritetsforeldre opplever avmakt i samhandling med barnevernsinstitusjonen. For å redusere foreldres frykt, mener Amina at barnevernsinstitusjonen bør jobbe for at foreldrene ikke skal oppleve avmakt, blant annet ved å ikke alltid avvise deres forståelser. Større aksept for ulike perspektiver kan føre til at foreldres opplevelser av avmakt reduseres, slik hun forstår det. Aminas fortolkning av foreldrenes frykt illustrerer hvordan avmakt kan utspilles. Manglende innflytelse over sin

livssituasjon kan gjøre at minoritetsforeldre opplever avmakt, og kan som en konsekvens utløse frykt i møte med barnevernet (jf. Isdal, 2018, s. 109-110; Norvoll, 2019, s. 79). Med dette perspektivet til grunn kan foreldrenes frykt forstås som følge av tap av kontroll over egen livssituasjon. Samtidig forstår Amina frykten i sammenheng med at det for mange minoritetsetniske foreldre kan være noe nytt at offentlige organer involverer seg i familielivet, slik barnevernet gjør.

Miljøterapeutenes fortolkninger av foreldrenes frykt for barnevernet, belyser hvordan ulike forståelser vil føre til ulike tilnærminger (jf. Berg & Paulsen, 2021, s. 21). Som vist hevder Hassan, Samir og Javid at økt kunnskap om barnevernet vil styrke samarbeidet med minoritetsforeldre. Amina mener at å gi foreldrene mer innflytelse og makt vil redusere deres frykt. Hun er for øvrig den eneste av informantene som direkte snakker om barnevernets makt i intervjuet. Å ta stilling til foreldrenes frykt for barnevernets maktutøvelse understøttes av tidligere forskning, som peker på at minoritetsforeldres frykt for barnevernets maktutøvelse er reell (Berg et al., 2017; Fylkesnes et al., 2015). Det er derfor nødvendig at barnevernet erkjenner hvordan makt og avmakt påvirker styrkeforholdet mellom barnevernet og minoritetsfamilier. Det inngår i tillegg kunnskap om hvordan barnevernets mulighet til å påtvinge brukere sine interesser, får konsekvenser for minoriteters frykt. Bevisst holdning til hvorfor minoriteter opplever frykt for barnevernet, kan gjøre at barnevernet kan endre forhold eller relasjoner som opprettholder frykten. Min studie understreker i tillegg at det kreves en bevisst holdning til barnevernets mulighet for maktutøvelse, og hvordan barnevernets latente makt kan forsterke minoriteters frykt for barnevernet.

6.3 Språkbarrierer, makt og avmakt

Flere av miljøterapeutene belyser hvordan språkbarrierer får konsekvenser for samarbeidet med minoritetsforeldre. Som Samir trekker frem, vil enkelte foreldre streve med å forstå innholdet i det som formidles. Foreldrenes manglende norskspråklige kunnskaper vil derfor kunne få betydning for maktbalansen mellom barnevernsinstitusjonen og foreldrene. For eksempel vil det kunne påvirke foreldrenes evne til å uttrykke seg nyansert i samhandling med ansatte ved barnevernsinstitusjonen. Språk er et viktig virkemiddel i å fremme synspunkter og underbygge argumenter (Norvoll, 2019, s. 87). Minoritetsforeldre med

manglende norskspråklige ferdigheter vil ikke ha samme mulighet til å fremme sine behov og interesser, som brukere som behersker språket. Manglende språklig kompetanse vil på denne måten kunne forsterke maktubalansen mellom minoritetsforeldre og barnevernsinstitusjonen, og støtte opp om foreldrenes underlegne posisjon.

Miljøterapeutene belyser hvordan de prøver å styrke minoritetsforeldres makt, når foreldrene har manglende norsk språkforståelse. Når Samir forteller at han benytter seg av et forenklet språk i samhandling med foreldre som ikke behersker norsk, kan dette forstås som et tiltak for å utjevne maktubalansen mellom minoritetsforeldre og barnevernsinstitusjonen. I tillegg forteller Samir hvordan ansatte ved barnevernsinstitusjonen unngår fagspråk når foreldre har manglende språkkunnskaper. Fagspråk kan skape større sosiale forskjeller mellom bruker og hjelper, fordi profesjonelt språk gjerne retter seg mest mot dem som befinner seg innenfor fagfeltet (Nilsen, 2020, s. 359). Dette understreker hvordan bruk av fagspråk kan føre til at minoritetsforeldre får en svakere maktposisjon i samhandling med barnevernsinstitusjonen, og at foreldre ikke får tilgang til viktig informasjon og tjenester (Norvoll, 2019, s. 87).

Amina forteller imidlertid hvordan miljøterapeuter med samme språklige bakgrunn som foreldrene brukes til å formidle informasjon. Hun etterlyser bruk av tolk i større grad, også når det er snakk om å videreformidle små beskjeder. Samtale med tolk vil kunne støtte foreldrenes rettigheter og muligheter til å medvirke i beslutninger som berører dem. Det vil kunne forhindre misforståelser, og sikre at foreldrene får tilgang til informasjon de har krav på. Dette forutsetter at foreldre gis mulighet til å kommunisere på et språk de behersker (Buzungu, 2021, s. 116). Bruk av tolk kan på denne måten bidra til å utjevne noe av den asymmetriske maktbalansen, som preger relasjonen mellom minoritet og majoritet. Dette fordi språk er en viktig kilde til makt, og kommunikasjon er et sentralt kjennetegn ved barnevernets praksis (Rugkåsa & Stang, 2023, s. 172).

Minoritetsforeldres manglende norskspråklige ferdigheter kan ses i sammenheng med deres frykt for barnevernet. Miljøterapeutene belyser hvordan begge disse forholdene kjennetegner møtene mellom barnevernsinstitusjonen og foreldrene. I den grad møtene

mellom barnevernsinstitusjonen og foreldrene kjennetegnes av manglende språklig kommunikasjon, vil det kunne forsterke foreldrenes frykt. Å ikke ha forutsetninger for å forstå innholdet i det barnevernet formidler, kan skape større usikkerhet og underbygge frykten (Buzungu, 2021, s. 116). Dette understreker behovet for at alle parter gis mulighet til å uttrykke seg, uavhengig av språklige forutsetninger. Minoriteter som ikke har norskspråklig kompetanse til å formidle sine synspunkter, og som ikke gis mulighet til det gjennom tolk, vil derfor risikere å ikke motta samme oppfølging og tjenester som de som behersker språket. Dette kan resultere i diskriminerende praksis, ved at brukere som behersker språket gis tilgang på bestemte tjenester, og andre ikke (Woll et al., 2011, s. 110). Tilrettelegging for tolk er dermed en nødvendig forutsetning for å sikre minoritetsforeldres rett til likeverdige tjenester (Berg, 2011, s. 232).

6.4 Kategorisering og kulturalisering av minoriteters situasjon

Det er fremtredende hvordan miljøterapeutene tillegger ungdom og foreldre med minoritetsetnisk bakgrunn kulturelle forklaringer i forståelsen av deres situasjon. I mitt materiale kommer kulturelle forklaringer blant annet til uttrykk gjennom Hassans fortolkninger av hvorfor minoritetsungdom ønsker å spise svinekjøtt. Svinekjøttet fortolkes til å omhandle en konflikt mellom minoritetsfamiliers og majoritetssamfunnets verdier. Dette kan forstås som kulturalisering, altså at kulturelle forklaringer blir et sentralt moment i forståelsen av minoriteter (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 205; Østby, 2011, s. 62).

For Hassan blir det å ville spise svin et uttrykk for minoritetsungdommers identitetskonflikt, og som et ønske om å bli mer norsk. Hvordan Hassan fortolker betydningen av svinekjøttet, kan ses som en kulturalisert forklaring av minoritetsungdoms identitet. Slik Hassan forstår det ønsker minoritetsungdom å spise svinekjøtt, fordi de ønsker å tilpasse seg majoritetsungdommens måte å leve på. Hassan fortolker at ungdommen vil spise svin for å bli norsk, mens foreldrene ønsker at ungdommen skal beholde opprinnelseskulturen. Svinekjøttet forstås som en integreringsstrategi ungdommen tar i bruk for å tilpasse seg majoritetssamfunnets verdier. Dette kan vise hvordan svinekjøtt definerer hva det vil si å være norsk, og på denne måten blir svin symbol for norskhet (Rugkåsa et al., 2017, s. 62).

Hassans kulturelle forklaringer av svinekjøttet er eksempel på hvordan svin får en utvidet

betydning, avhengig av om man er minoritet enn majoritet. Kulturelle forklaringer som sentrale i forståelsen av minoriteter vil kunne føre til at barnevernsarbeidere ikke inntar et helhetlig blikk på situasjonen. Vi ser hvordan Hassans kulturaliserte forklaring fører til at de ikke drøfter om ungdommens avstand fra foreldrenes opprinnelsesbakgrunn kan skyldes andre forhold. Ungdom som velger å ta avstand fra foreldrenes etniske bakgrunn kan blant annet skyldes foreldrenes, eller den etniske gruppens marginaliserte posisjon og utstøtning fra samfunnet (Skytte, 2019, s. 276). Hvorvidt ungdommens ønske om å spise svin forstås som kulturelt betinget, eller som et resultat av marginalisering og utstøtning, illustrerer hvordan det kan føre til ulike forståelser.

Kulturalisering synliggjøres også gjennom Aminas forståelse av minoritetsforeldre, som ikke ønsker at ungdommen skal bo på institusjon sammen med ungdom av motsatt kjønn. Amina fortolker dette som at foreldrene frykter at det kan gå utover familiens ære. Ære innebærer at enkeltindividets handlinger påvirker hele familiens omdømme, ved at handlinger som betegnes som negative vil kunne påføre hele familien skam. Familiens omdømme er av betydning for i hvilken grad man får respekt fra andre i samme miljø (Skytte, 2019 s. 90). Familiemedlemmet som påfører familien negativt omdømme, kan i noen tilfeller bli utsatt for straff av storfamilien i forsøk på å gjenvinne familiens ære. Dette kan skje i form av utstøtning, tvangsgifting eller i verste fall drap (Bjørholt, 2014, s. 136-137). Hvordan Amina knytter foreldrenes ønsker om at barna ikke skal ha kontakt med det motsatte kjønn til ære, belyser hvordan minoriteter kan bli forstått ut ifra generaliserte oppfatninger av kultur (Fylkesnes & Paulsen, 2019, s. 152). Foreldrenes ønsker fortolkes som at dette kan påføre familien skam, og kulturelle forklaringer blir et hovedmoment i forståelsen av foreldrenes preferanser. Dette blir uttrykk for en kulturalisering av deres ønsker, der andre momenter ikke blir tatt i betraktning. Kulturelle forklaringer kan på denne måten føre til en reduksjonistisk forståelse av minoritetsfamiliers livssituasjon, og at miljøterapeutene ikke tar stilling til det spesifikke ved enkeltindividet.

På den andre siden forteller Amina at ungdom med minoritetsbakgrunn står i fare for å bli forstått som annerledes enn majoritetsungdom. Hun trekker frem ungdom som tar kontakt med familien utenom det som er fastsatt i samværsplanen som et eksempel. Hennes

erfaring er at miljøterapeuter forstår at ungdom med minoritetsbakgrunn som tar kontakt med familien utenfor samværsplanen, gjør dette på grunn av press fra familien. Når det gjelder majoritetsungdom, forteller hun at samme handling kan bli forklart med at ungdommen gjør det fordi de savner familien. Her ser vi hvordan minoritetsungdommens handlinger forstås som annerledes enn majoritetsungdommens, på grunn av ulik kulturell tilknytning. Dette belyser hvordan kulturell bakgrunn vil kunne føre til at situasjoner forstås forskjellig, avhengig av om ungdommen er minoritet enn majoritet. Et annet eksempel er hvordan majoritetsungdoms konflikt med foreldrene ofte forstås som tenåringskonflikter. Når det gjelder minoritetsungdom, vil liknende konflikter derimot ofte forstås som kulturkonflikter (Rugkåsa et al., 2017, s. 56-57). Kategorisering av minoriteter som forskjellig fra majoriteten risikerer å forsterke anengjøringen av minoriteter. Kulturelle forskjeller blir på denne måten et sentralt moment i forståelsen av minoriteter (Rugkåsa et al., 2017, s. 69).

For å unngå kultur som en sentral innfallsvinkel i samhandling med minoriteter, bør barnevernets praksis baseres på sosialt arbeids helhetssyn (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 209-210). Dette innebærer et helhetssyn som undersøker alle aspekter ved minoriteters livshistorie og situasjon. Det inkluderer også en ikke-diskriminerende praksis som sikter mot å utjevne forskjeller i samfunnet, uavhengig av etnisitet, kultur, religion og språk (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5). Samtidig presiseres det at profesjonsutøvere må ha kunnskap om barnevernets makt. Denne praksisen innebærer å gi brukere makt over egen historie, og avdekke skjulte former for makt som kan oppstå ved kategorisering av brukere (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 11).

6.5 Et dikotomisk skille

Kategorisering av minoriteter på bakgrunn av likheter og forskjeller kan, som jeg var inne på, skape et dikotomisk skille mellom mennesker. Det dikotomiske skillet synliggjøres gjennom miljøterapeutenes etterspørsel etter en spesifikk kulturell kompetanse for å jobbe med minoriteter. Etterspørsel etter en slik særegen kompetanse etterlyses både av miljøterapeuter med majoritetsposisjon, og med minoritetsposisjon. Maja sier at det trengs mer kunnskap om minoriteter i utdanningsløpet. Hun fremhever at hennes majoritetsposisjon gjør at hun har mindre kunnskap om minoriteter, sammenlignet med miljøterapeuter med en minoritetsposisjon. Måten Maja understreker at hennes

majoritetsbakgrunn fører til mindre forståelse av minoriteters situasjon, forstås som et uttrykk for at hun mener at det kreves annen type kunnskap å jobbe med minoriteter, altså kulturkompetanse. Majas etterspørsel etter kulturkompetanse kan ses i sammenheng med hvordan minoriteter ofte kategoriseres som annerledes av mennesker i majoritetssamfunnet. På denne måten skapes et dikotomisk skille mellom minoritet og majoritet (Rugåsa et al., 2017, s. 30; Østby, 2011, s. 63).

Også Amina etterspør mer kompetanse i arbeid med minoritetsungdom, og mener at manglende kunnskap om minoritetsfamilier vanskeliggjør samarbeidet. Hennes forståelse av hva kompetansen bør inneholde skiller seg likevel fra Majas. Aminas forståelse omfatter i tillegg miljøterapeutenes innvirkning på interaksjonen med minoriteter, og er en tilnærming som også tar stilling til miljøterapeutens verdier, og hvordan disse potensielt påvirker det miljøterapeutiske arbeidet. Hvordan Amina forstår kulturkompetanse strekker seg lenger enn kun å tilegne seg faktakunnskap om andre kulturer, slik kulturkompetanse ofte forstås (Williams, 2006, s. 210). Amina begrunner dette med at man i stor grad bruker seg selv i jobben som miljøterapeut. En slik forståelse av kulturkompetanse inkluderer hvordan miljøterapeutenes egne verdier og holdninger kan påvirke barnevernsinstitusjonens utførelse av praksis (jf. Jávo, 2010, s. 154).

Miljøterapeutene gir uttrykk for at barnevernsinstitusjonene ikke jobber målrettet med hvordan egne verdier og holdninger kan påvirke det miljøterapeutiske arbeidet. Dette til tross for hvordan miljøterapeuters minoritetsposisjon ofte brukes aktivt i arbeidet med minoritetsungdommen og familiene. Deres minoritetsposisjon trekkes frem som nærmest utelukkende positivt. At miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn er en ressurs, begrunnes med at deres posisjon bidrar til større kulturforståelse i samhandling med minoriteter. Dette ser vi for eksempel når Javid og Samir hevder at de med deres minoritetsbakgrunn bidrar til økt forståelse for kulturelle forskjeller, enn om det bare hadde vært ansatte med majoritetsbakgrunn. Maja, som har majoritetsbakgrunn, deler dette synet om at miljøterapeuter med minoritetsbakgrunn bidrar til en større kulturforståelse, og derfor er en berikelse. Det dikotomiske skillet oppstår i dette tilfellet som et resultat av kategorisering av miljøterapeuter både med majoritets- og minoritetsposisjon. Minoriteter kategoriseres som

annerledes fra majoriteter av miljøterapeutene, og plasseres i egne kategorier (Thorbjørnsrud, 2019, s. 218).

Det dikotomiske skillet er ikke kun gjeldende i samhandling med minoritetsungdom og familiene. Miljøterapeutene fremhever hvordan annerledesheten også utspilles blant de ansatte. Dette kommer til uttrykk når miljøterapeuter med majoritetsposisjon, forstås som forskjellige fra miljøterapeuter med minoritetsposisjon. Blant annet når Samir sier at han ikke har samme utgangspunkt for å forstå norsk kultur, som miljøterapeuter med majoritetsposisjon. Dette viser hvordan kategoriene «oss» og «dem» blir fremtredende i samhandling mellom miljøterapeutene. Tilsvarende kategorisering blant ansatte med minoritets- og majoritetsposisjon, finner vi i Grubers (2016) studie. Gruber (2016, s. 96-97) diskuterer hvordan det oppstår et skille i personalgruppa, som følge av at enkeltansatte med minoritetsbakgrunn har bedre relasjon til minoritetsungdommen. Dette blir forstått som at ansatte med minoritetsbakgrunn får innpass på grunn av felles etnisk bakgrunn, og at de risikerer å ha en manglende profesjonell distanse til ungdommen. Når det gjelder ansatte med majoritetsbakgrunn, gjøres ikke etnisitet relevant på samme måte i forståelsen av deres relasjon til ungdommen. Det belyser hvordan dikotomisk skille mellom minoritet og majoritet også kan utspilles blant personalgruppa.

Ut ifra miljøterapeutenes beskrivelser, kan det se ut til at det finnes en antakelse om at miljøterapeutens minoritetsposisjon er en ressurs og naturlig gitt kulturkompetanse. Kulturell bakgrunn gjøres kun gjeldende eller relevant for ansatte med minoritetsposisjon. Minoritetsposisjonen kan videre gjøre at de forstås som mer kvalifisert til å utøve kultursensitivitet i samhandling med minoriteter, selv om begrepet kultursensitivitet ikke anvendes eksplisitt av informantene. Når Javid hevder at hans minoritetsbakgrunn er en ressurs for å forstå kulturelle forskjeller, understreker han at han nærmest automatisk blir «sånn som dem». Ønsket om å tilegne seg kulturkompetanse og kultursensitivitet i arbeid med minoritetsetniske familier, kan forstås som at arbeidet anses som mer utfordrende enn arbeid med majoritetsetniske familier (Rugkåsa et al., 2017, s. 79).

Amina sitt perspektiv på sin minoritetsposisjon som ressurs, kan derimot sies å skille seg fra

resten av miljøterapeutene i studien. Hun hevder ikke at hennes minoritetsposisjon gir henne mer kulturkompetanse eller kultursensitivitet. Imidlertid anser Amina sin minoritetsposisjon som en ressurs ved at hun ikke kulturaliserer minoriteters situasjon. Det ser vi når hun fremmer en forståelse om å ikke egenskapsforklare minoriteters situasjon ut ifra deres kulturelle bakgrunn. Amina bruker seg selv som eksempel, for å presisere at hennes væremåte ikke alene kan forstås ut ifra hennes etniske bakgrunn (jf. s. 47). For Amina inngår kultur som ett moment, og ikke hovedforklaring av ungdommene og familienes situasjon (jf. Rugkåsa et al., 2017, s. 45).

Enkelte miljøterapeuter belyser mulige utfordringer i synet på ansatte med minoritetsposisjon som en ressurs. Amina problematiserer at ansattes minoritetsbakgrunn utelukkende brukes som en miljøterapeutisk tilnærming, fordi miljøterapeuten deler samme etniske minoritetsbakgrunn som familien. Hun mener at andre forhold heller bør være styrende, slik som relasjonen man har til ungdommen. Når miljøterapeuter får ansvar for minoritetsungdom og deres familier som følge av felles etnisk bakgrunn, kan det forstås som at miljøterapeutene blir sett på som representanter for bestemte grupper, og ikke som kvalifiserte fagpersoner (jf. Rugkåsa et al., 2017, s. 70). Det fremkommer i tillegg hvordan minoritetsforeldre som har felles etnisk bakgrunn som miljøterapeutene, kan oppfatte miljøterapeuten som representant for deres gruppe. Det ser vi for eksempel når Samir forteller hvordan foreldre med samme kulturelle bakgrunn kan ha andre forventninger til ham, enn til miljøterapeuter med majoritetsbakgrunn. Blant annet kan de ha en forventning om at han skal formidle eller støtte opp om deres kulturelle verdier og praksiser, til tross for at ungdommen selv ikke ønsker det. Foreldrenes kulturelle forventninger til Samir belyser hvordan generalisering ikke kun foregår fra majoritetsposisjon, men også fra minoritetsposisjon (Gracia & Berg, 2021, s. 103).

Miljøterapeutene belyser viktige spørsmål om hvor kilden til kulturell kunnskap bør komme fra. Flere av miljøterapeutene fremhever at kulturell kunnskap bør tilegnes gjennom minoritetsungdommens definisjon av sin situasjon. Slik Samir forstår det, vil det ikke være mulig å tilegne seg kulturkompetanse ved å lese seg opp på andre kulturer. Når Samir hevder at kulturkompetanse ikke kan oppnås med generaliserte kunnskaper om kultur, inntar han

en dynamisk kulturforståelse som fanger de mange nyansene innenfor en etnisk gruppe (Jávo, 2010, s. 28). Samir tar til orde for en åpen og nysgjerrig tilnærming i interaksjon med noe som er kulturelt annerledes. Dette skal forhindre et overdrevent søkelys på å forstå minoriteter på bakgrunn av kulturelle forskjeller. En slik tilnærming anerkjenner kompleksiteten ved menneskers liv, og fremmer et helhetlig blikk på minoriteters situasjon (Rugkåsa et al., 2017, s. 83).

Et helhetssyn på minoritetsungdoms og familiers situasjon, understrekes av samtlige miljøterapeuter. Et eksempel er når Hassan forklarer minoritetsforeldres syn på oppdragelse og fysisk avstraffelse, og ikke bare forstår det som kulturelt, men at det også kan ha sammenheng med foreldrenes utdanningsbakgrunn. En helhetlig tilnærming ser vi i tillegg når Amina argumenterer for å forstå minoritetsungdommens handlinger som vanlig ungdomsatferd, og ikke som kulturelt betinget. Som en avrundning av analysen, og som poengterer en helhetlig og kontekstuell tilnærming til minoritetsungdommens livssituasjon, referer jeg til et utsagn fra Lisa:

Minoritetsungdom har jo stort sett de samme behovene som majoritetsungdom til å bli sett, anerkjent, få kjærlighet og omsorg. Det er viktig å ha med seg for å ikke henge seg opp i for mye i at det er ungdom med minoritetsbakgrunn. (Lisa)

Dette understreker at kulturelle faktorer ikke må være styrende for å forstå minoritetsungdom, men at det også er nødvendig å innta et helhetsblikk på deres situasjon i en barnevernfaglig praksis.

7. AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

Formålet med studien har vært å undersøke hvordan miljøterapeuter beskriver arbeidet med minoritetsungdom ved norske barnevernsinstitusjoner, og hvilken betydning kulturelle forskjeller får i miljøterapeutenes beskrivelser. Studien har blitt gjennomført med en kvalitativ tilnærming som bygger på seks semistrukturerte intervjuer. Gjennom intervjuene har miljøterapeutene bidratt med viktige erfaringer fra, og beskrivelser av minoritetsungdoms hverdag på barnevernsinstitusjonene. I korte trekk vil jeg nå oppsummere studiens hovedpoenger.

Studien belyser hvordan barnevernets og miljøterapeutenes makt utspilles i en rekke kontekster. Makt synliggjøres blant annet ved at barnevernet legger premisser for hvordan barndom og foreldreskap skal forstås. Verdier som autonomi gjennomsyrrer miljøterapeutenes forståelser av utøvelse av foreldreskap, og bygger på majoritetssamfunnets (middelklasse)verdier for god barndom. Barnevernets mulighet til å utøve makt kan videre forsterke minoritetsforeldres frykt for barnevernet. Jeg argumenter for betydningen av å forstå foreldrenes frykt for barnevernet i sammenheng med deres manglende språkforståelse. Forstår man ikke innholdet i barnevernets budskap, vil det kunne forsterke frykt og avmakt.

Miljøterapeutenes maktposisjon utspilles videre i hvordan minoritetsungdommen og familiene blir forstått. Det kommer frem i studien hvordan minoriteter risikerer å bli forstått på bakgrunn av kulturelle forskjeller, noe som skaper annengjøring av minoriteter. Det fremheves hvordan kategorisering oppstår både mellom miljøterapeutene, minoritetsungdommen og familiene, men også innad i personalgrupper. Dette ser vi når miljøterapeuter med minoritetsposisjon anses som en ressurs i arbeidet med minoritetsfamiliene. Miljøterapeutenes mål med å bruke ansatte med minoritetsbakgrunn som ressurs er å sikre større kulturforståelse. Selv om studien viser hvordan miljøterapeuter brukes aktivt i det miljøterapeutiske arbeidet, er det ingen av barnevernsinstitusjonene som jobber bevisst med hvordan ansattes verdier og holdninger potensielt påvirker arbeidet. Til tross for at studien belyser hvordan miljøterapeutenes maktposisjon spiller inn i samhandlingen med minoriteter, er det få miljøterapeuter som eksplisitt snakker om

maktens innvirkning. Dette kan ha sammenheng med at miljøterapeutene selv ikke er bevisst på deres maktposisjon og maktutøvelse, og at makten derfor utspilles i mer skjulte former.

Studien er et kunnskapsbidrag i arbeidet med minoritetsungdom ved barnevernsinstitusjoner. Den gir innsikt i forholdet mellom minoritet og majoritet, og hvilke mekanismer som kan ligge til grunn i arbeidet med minoriteter. Studien gir også kunnskap når det kommer til miljøterapeutenes maktposisjon og maktutøvelse. Den viser hvordan barnevernsinstitusjonens makt ofte finner sted i mer skjulte former, som når miljøterapeutene i interaksjon med minoriteter formidler majoritetssamfunnets tatt-for-gitte forståelser av barn og barndom. Studien belyser temaet fra miljøterapeutenes perspektiv. I fremtidig forskning vil det være av særlig interesse å gå nærmere inn i studiens tema fra minoritetsungdommens perspektiv, med vekt på ungdoms opplevelser av hvordan barnevernsinstitusjoner ivaretar dem.

8. LITTERATURLISTE

Amble, L. & Johansen, C.D. (2016). *Miljøterapi som behandling ved komplekse traumer hos barn og unge*. Universitetsforlaget.

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter (20-11-1989)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/traktat/1989-11-20-1>

Barneombudet. (2020) «*De tror vi er shitkids*». *Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon* (ISBN 978-82-7987-210-8). Barneombudet.
<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.a). *Barnevernsinstitusjoner*. Bufdir. Hentet 20. februar 2023 fra <https://www.bufdir.no/barnevern/institusjoner/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.b). *Barn i institusjon*. Bufdir. Hentet 20. februar 2023 fra
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_institusjon/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.c). *Einsleige mindreårige asylsøkjjarar*. Bufdir. Hentet 20. februar 2023 fra
<https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/ema/>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Berg, B. (2011). «Lost in translation?» Om kulturell brobygging og bruk av tolk som kommunikasjonsmiddel. I B. Berg & T.A Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s. 223-247). Universitetsforlaget.

- Berg, B. & Paulsen, V. (2021). Myter og realiteter – innvandreres møter med barnevernet. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (s. 20-36). Universitetsforlaget.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G.M.D., Garvik., M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet* (ISBN -978-82-7570-504-2). NTNU Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2451555>
- Berg, B. & Tronstad, K.R. (2015). *Levekår for barn i asylsøkerfasen* (ISBN 978-82-7570-431-1). NTNU Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2365395>
- Bjørlo, N.K. (2014). Æresrelatert vold. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner* (s. 135-161). Cappelen Damm Akademisk.
- Bourdieu, P. (1996). *Symbolsk makt. Artikler i utvalg* (A. Prierur, Overs.). Pax Forlag. (Opprinnelig utgitt 1994).
- Bourdieu, P. (1999). *Meditasjoner* (A. Prierur & E. Ringen, Overs.). Pax Forlag.
- Buzungu, H.F (2021). Barnevernsmøter uten felles språk. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (s. 116-131). Universitetsforlaget.
- Bø, B.P. (Red.). (2004). *Barn og ungdom med innvandrerbakgrunn på norske barneverninstitusjoner - en artikkelsamling* (HiO Rapport 19). Høgskolen i Oslo.
- Caspersen, J. & Paulsen, V. (2019). Barnevernspedagogen som profesjonell skjønnsutøver. I I. Studsrød., V. Paulsen., I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog. En grunnbok* (s. 185-200). Universitetsforlaget.
- Czarnecki, M. (2018). *Norsk barnevern sett utenfra: stiller det urimelige krav?* (T. Staum Overs.). Fagbokforlaget. (Opprinnelig utgitt 2016).
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Gyldendal Akademisk.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. NESH.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Eide, K. (2020). *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg.). Gyldendal.

Eide, K., Kjelaas, I. & Larsgaard, A.K. (2017). Hjem eller institusjon? Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 20(4), 317-331.

<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-04-05>

Eide, K., Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2015). Omsorg for andre (s) barn. Barnevern, profesjon og integrering. *Fontene forskning*, 8(1), 60-71. <https://hdl.handle.net/10642/3011>

Fauske, H., Kojan, B.H. & Storhaug, A.S. (2018). Social Class and Child Welfare: Intertwining Issues of Redistribution and Recognition. *Social Sciences*, 7(9), 1-13.

<https://doi.org/10.3390/socsci7090143>

Fellesorganisasjonen. (2019). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. FO-2019-2023.

<https://www.fo.no/getfile.php/1324847->

[1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf](https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf)

Fylkesnes, M.K., Iversen, A.C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet – en undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(2), 81-96. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>

Fylkesnes, M.K. & Paulsen, V. (2019). Barnevern og migrasjon: barnevernspedagogen i møte med familier med kort botid i Norge. I I. Studsrød., V. Paulsen., I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog. En grunnbok* (s. 145-157). Universitetsforlaget.

Garvik, M., Paulsen, V. & Berg, B. (2016). *Barnevernets rolle i bosetting og oppfølging av enslige mindreårige flyktninger* (ISBN 978-82-7570-461-8). NTNU

Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2390289>

- Gracia, E.L. & Berg, B. (2021). Kultursensitivitet er individsensitivitet – erfaringer fra PROKUS-prosjektet i Groruddalen. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (s. 98-115). Universitetsforlaget.
- Gruber, S. (2016). Cultural competence in institutional care for youths: experts with ambivalent positions. *Nordic Social Work Research*, 6(2), 89-101.
<https://doi.org/10.1080/2156857X.2015.1109541>
- Grunnloven. (1814). *Kongerikets Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm>
- Gulbrandsen, L.M. & Østereng, M. (2011). Barnevernets omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere: En arena for konstituering og formidling av norskhet. *Sosiologi i dag*, 41(3/4), 88-107. <https://hdl.handle.net/10642/1017>
- Haldar, M. & Røsvik, K. (2019). Livsløpets barndom og alderdom. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (3. utg., s. 289-314). Gyldendal.
- Haugevik, K. & Neumann, C.B. (2020). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken: fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 37(1), 5-18.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-02>
- Hennum, N. (2011). Barnevernssamtaler som integreringsverktøy. I B. P. Bø (Red.), *Multikulturell teori og flerkulturelle praksiser. Artikler om norsk minoritetspolitikk* (s. 139-162). Abstrakt Forlag.
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(2), 124-138.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- Hennum, N. (2016). Barnevernsbarn i ekspertisesamfunn: Tid for refleksjoner. I R. Kroken & O.J. Madsen (Red.), *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten: fra sosialt arbeid til "arbeid med deg selv"?* (s. 131-151). Gyldendal Akademisk.
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden* (2. utg.). Kommuneforlaget.
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.

- Jenssen, D. (2021). *Vitskapsteori i sosialt arbeid. Tilnærmingar og normative spørsmål*. Samlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, L.E.F., Rafoss, T.W. & Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Johnson, J.L., Bottorff, J.L., Browne, A.J., Grewal, S., Hilton, B.A. & Clarke, H. (2004). Othering and Being Othered in the Context of Health Care Services, *Health Communication*, 16(2), 255-271. https://doi.org/10.1207/S15327027HC1602_7
- Keskinen, S. (2011). Troublesome differences. Dealing with gendered violence, ethnicity, and "race" in the Finnish welfare state, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 12(2), 153-172. <https://doi.org/10.1080/14043858.2011.622075>
- Kojan, B.H. & Fauske, H. (2011). Et klasseperspektiv på barnevernets familier. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 14(2), 95-109. <https://www.researchgate.net/publication/256681758>
- Križ, K. & Skivenes, M. (2010). 'Knowing Our Society' and 'Fighting Against Prejudices': How Child Welfare Workers in Norway and England Perceive the Challenges of Minority Parents. *The British Journal of Social Work*, 40(8), 2634-2651. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq026>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Magnusson, E. & Marecek, J. (2015). *Doing Interview-based Qualitative Research: A Learner's Guide*. Cambridge University Press.
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>

- Nilsen, A.C.E. (2020). Professional Talk: Unpacking professional language. I P.C. Luken & S. Vaughan (Red.), *The Palgrave Handbook of Institutional Ethnography* (s. 359-374). Springer.
- Nordstoga, S. (2019). Refleksjoner kan være så mangt – om barnevernspedagogen som reflektert profesjonsutøver. I I. Studsrød., V. Paulsen., I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog. En grunnbok* (s. 79-95). Universitetsforlaget.
- Norvoll, R. (2019). Makt og avmakt. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (3. utg., s. 63-91). Gyldendal.
- OsloMet. (2022, 22. november). *Kom i gang med lydopptak*. Oslo Metropolitan Storbyuniversitetet. <https://student.oslomet.no/kom-i-gang-med-lydopptak>
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernsloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Qureshi, N.A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide., N.A., Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Gyldendal Akademisk.
- Rasmussen, M. (2004). Innvandrerdømmens opplevelse av oppholdet på norsk barnevernsinstitusjon – kontakt med familie, skoleprestasjoner og fremtidsplaner I B.P. Bø. (Red.), *Barn og ungdom med innvandrerbakgrunn på norske barneverninstitusjoner - en artikkelsamling* (HiO Rapport 19, s. 54-92). Høgskolen i Oslo.
- Rettighetsforskriften. (2011). *Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon* (FOR-2011-11-15-1103). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2011-11-15-1103>
- Rugkåsa, M., Eide, K. & Ylvisaker, S. (2015). Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18(2), 2-15. <https://hdl.handle.net/10642/3188>

- Rugkåsa, M. & Stang, E.G. (2023). Samvær i minoritetsetniske familier. I E.G. Stang., E.B. Hansen, G.A. Baugerud & M. Rugkåsa (Red.), *Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Hovedrapport fra prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse»* (Skriftserie 2023 nr 1, s. 158-176). OsloMet storbyuniversitetet.
- Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2018). Kultursensitivitet. I T.A. Ask & S.B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s. 200-214). Gyldendal.
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal Akademisk.
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P.H. (2012). *Bære eller bryte: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Schrøder, S.K. (2018). Medvirkning. I T.A. Ask & S.B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s. 81-98). Gyldendal.
- Skau, G.M. (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (5. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Skau, G.M. (2013). *Mellom makt og hjelp - om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (3. utg.). Gyldendal.
- Thorbjørnsrud, B. (2019). Kulturelle fortolkningsrammer. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (3. utg., s. 211-250). Gyldendal.
- Thorshaug, K., Svendsen, S. & Berg, B. (2010). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Evaluering av videreutdanningstilbud tilknyttet flerkulturelt barnevern* (ISBN 978-82-7570-2270). NTNU Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2393208>
- Vike, H. & Eide, K. (2009). Kulturanalyse, minoritetsperspektiv og psykososialt arbeid. I K. Eide., N.A., Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 13-37). Gyldendal Akademisk.

- Weber, M. (2000). *Makt og byråkrati. Essay om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (D. Østerberg, Overs.; 3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Williams, C.C. (2006). The epistemology of cultural competence. *Families in society. The Journal of Contemporary Social Sciences*, 87(2), 209-220.
<https://doi.org/10.1606/1044-3894.3514>
- Woll, K.M., Slettebø, T., Brodtkorb, E. & Østby, L. (2011). Brukermedvirkning med virkning, eller bare som pynt? Erfaringer fra forsøk med kollektiv brukermedvirkning i NAV. I B. Berg & T.A. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s. 103-124). Universitetsforlaget.
- Ylvisaker, S. & Rugkåsa, M. (2020). *Krysspress. Dilemmaer i sosialt arbeid i velferdsstaten*. Gyldendal.
- Østby, L. (2011). «Sånn er de» - om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I B. Berg & T.A. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s.57-75). Universitetsforlaget.

9. VEDLEGG

Vedlegg 1: Godkjenningsbrev fra NSD

30.04.2023, 20:37

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
843610

Vurderingstype
Standard

Dato
04.10.2022

Prosjektittel

Ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Marianne Rugkåsa

Student

Amila Maslo

Prosjektperiode

12.09.2022 - 16.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 16.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

DELE MELDESKJEMA

Vi ber deg dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig/veileder. Invitasjonen til deling som ble sendt til prosjektansvarlig er utløpt. Varigheten er 7 dager. Vi ber om at du sender en ny invitasjon, og følger opp at denne blir akseptert.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger frem til 16.06.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

PERSONVERNPRINSIPPER

<https://meldeskjema.sikt.no/631cc796-8ae7-459d-bb36-c4668cd2329c/vurdering>

1/2

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

TAUSHETSPLIKT I BARNEVERNSTJENESTEN

Ansatte i barnevernstjenesten har taushetsplikt. Det er derfor viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltbrukere eller avsløre taushetsbelagt informasjon

Kontaktperson hos oss: Silje Fjelberg Opsvik

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Bekreftelse fra OsloMet om bruk av privat IKT-utstyr

Bekreftelse fra OsloMet

Viser til meldeskjema med referansenummer: 843610 i forbindelse med gjennomføring av masterprosjekt "Ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner" ved OsloMet.

I avsnittet om behandling av datamaterialet opplyser NSD om følgende: *Datainnsamling, oppbevaring eller lagring på private lagringsenheter som privat pc, mobiltelefon, minnepinne osv. er ikke anbefalt og forutsettes avklart med behandlingsansvarlig institusjon.*

I mitt prosjekt skal jeg intervju seks ansatte ved barnevernsinstitusjoner i Norge. Personopplysninger som samles inn vil være navn som innhentes ved samtykke, kjønn for å se om det kan være forskjeller mellom kjønnene, stilling da det er relevant for masteroppgaven å fremheve at det er miljøterapeuter som oppgaven dreier seg om. Lydfilene vil ikke overføres, men manuelt transkriberes til pc med fiktive navn. Dette for å unngå at identifiserbar informasjon spres unødvendig. Lagring av data vil skje i en sky med tottrinnsfaktorisering og slettes etter masteroppgaven ferdigstilles i juni 2023. Lydopptak vil dessuten oppbevares i passordbeskyttede mapper med tottrinnsfaktorisering. Det vil også benyttes en adgangslogg som viser til informasjon om hvem som har tilgang til dataene og logg over tidspunkt for å sikre at andre ikke har tilgang til dataene.

Viser til OsloMet sin FoU-håndbok: <https://ansatt.oslomet.no/personvern-dataplaner-databehandling>. Det følger av retningslinjene her at særlige kategorier av personopplysninger (sensitive) ikke skal lagres på privat utstyr. Andre personopplysninger kan lagres på private datamaskiner eller annet privat utstyr **under forutsetning av at kryptering**. Enheter som har forbindelse med nett skal aldri brukes til lyd- eller videoopptak, f.eks. mobiltelefon og nettbrett. Zoom kan brukes på privat PC til å gjennomføre forskningsintervju, men det kan ikke gjøre lydopptak. Mer informasjon her: <https://ansatt.oslomet.no/rutine-zoom-forskningsintervjuer>. Lydopptaket må gjøres med nettskjema diktafon app. Mer informasjon her: <https://student.oslomet.no/kom-i-gang-med-lydopptak>

OsloMet aksepterer bruk av personlig datamaskin ved skiving og analyse av data ved dette masteroppgaveprosjektet, under følgende forutsetninger:

- Aktuelle data skal alltid være kryptert med unntak av når de er i aktiv bruk.
- Før data dekrypteres (åpnes), skal datamaskinen kobles av internett (både trådfast og trådløst), og forbli frakoblet til data igjen er kryptert.
- Informasjon om kryptering finnes her: <https://ansatt.oslomet.no/kryptering>

Underskrift fra behandlingsansvarlig institusjon, ved Marianne Rugkåsa

Oslo 15.09.22

Marianne Rugkåsa

Veileder

Vil du delta i forskningsprosjektet «Ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å utforske hvordan miljøterapeuter ved barnevernsinstitusjoner jobber med minoritetsungdom, hva som ser ut til å fungere og hvilke eventuelle utfordringer som løftes frem. I dette skrivet vil du få nærmere informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet er en del av min mastergrad i sosialfag, studieretning barnevern ved OsloMet storbyuniversitet. Formålet med masteroppgaven er å løfte frem miljøterapeuters erfaringer i arbeidet med ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner. Studien vil ta for seg hvordan barnevernsinstitusjoner i Norge tilrettelegger for ungdommer med minoritetsbakgrunn. Det vil være av interesse å se på hva som ser ut til å fungere og hvilke eventuelle utfordringer som trekkes frem. Det vil også legges vekt på samarbeidet med familiene til ungdommene. Forskningsprosjektet vil videre løfte frem hvordan barnevernsinstitusjonen jobber, samt miljøterapeuters egne opplevelser og refleksjoner i arbeid med denne målgruppen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultet for samfunnsvitenskap ved OsloMet storbyuniversitet er ansvarlig for dette forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål å delta i dette forskningsprosjektet da du er ansatt ved en barnevernsinstitusjon og har erfaring med ungdom med minoritetsbakgrunn. Du har videre sosialfaglig bakgrunn og har jobbet ved barnevernsinstitusjonen i minimum ett år. Dette er kriterium som stilles til alle informantene som intervjues, og du vil med dette kunne bidra med innsiktsfull kunnskap om dette temaet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i forskningsprosjektet vil det utføres et kvalitativt intervju med spørsmål relatert til temaet for studien. Studien vil bygge på semi-strukturerte intervjuer av miljøterapeuter ved barnevernsinstitusjoner i Norge. Intervjuets varighet vil være på ca. 30-45 minutter og intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker, transkribert og slettet når forskningsprosjektet avsluttes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Ved behandlingsansvarlig institusjon vil veileder Marianne Rugkåsa også ha tilgang til dine personopplysninger.

For å forhindre at uvedkommende får tilgang til dine personopplysninger vil jeg sørge for at

- Navn og kontaktopplysninger erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Datamaterialet vil være innelåst og utilgjengelig for andre enn meg og min veileder.
- Ingen personopplysninger vil publiseres og deltakere av prosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon

Ved en eventuell publikasjon av forskningsprosjektet vil du som informant ikke kunne gjenkjennes da dine personopplysninger vil anonymiseres.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes juni 2023. Under og etter prosjektslutt vil lydopptak og opplysninger slettes, og all datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Din anonymitet vil bli ivaretatt ved at personsensitive opplysninger gis fiktive navn både under og etter prosjektslutt. Videre vil lydopptak transkriberes umiddelbart etter intervjuet, der det også vil bli gitt fiktivt navn.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- OsloMet – storbyuniversitet ved:
Amila Maslo (student)
E-post: amila.maslo@outlook.com

Eller

- Marianne Rugkåsa (veileder for forskningsprosjektet)
E-post: marianne.rugkasa@oslomet.no
- Vårt personvernombud:
Ingrid Jacobsen
E-post: ingrid.jacobsen@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Marianne Rugkåsa

(Forsker/veileder)

Amila Maslo

(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Ungdom med minoritetsbakgrunn ved barnevernsinstitusjoner» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et personlig intervju med bruk av lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Introduksjon om prosjektet og informantens rettigheter

- Introduksjon om prosjektet og prosjektets formål
- Informasjon om informantens rettigheter
- Innhenting av informert samtykke og informasjon om bruk av båndopptaker
- Minne informanten på deres taushetsplikt
- Gi informanten mulighet til å stille spørsmål før du setter i gang

Tema 1: Bakgrunnsopplysninger

1. Hvilken faglig bakgrunn har du?
2. Hvilken stillingstittel har du?
3. Hvor lenge har du jobbet som miljøterapeut ved denne institusjonen?
4. Hvilken erfaring har du med etniske minoritetsfamilier fra før?

Tema 2: Ungdommenes bakgrunn

1. Tilrettelegger dere spesielt for ungdom med annen etnisk bakgrunn?
  - Hvem sine ønsker bygger denne tilretteleggingen på?
  - Har du møtt på utfordringer med å skulle tilrettelegge for ungdom med annen etnisk bakgrunn?
  - Har du opplevd at foreldre har andre ønsker for tilrettelegging enn ungdommen selv?
2. Er det noe du anser som annerledes i arbeid med minoritetsungdom?
  - Er det noen spesielle hensyn som må tas? I tilfelle hvilke?
3. Har du eksempel på der ungdommenes verdier har kommet i konflikt med foreldrenes?
  - Påvirket dette ungdommen og på hvilken måte?

Tema 3: Samarbeid med familie

1. Hvordan er samarbeidet med foreldrene til minoritetsungdommene?

- Styrker/utfordringer?
  - Hva mener du er viktig for å skape et godt samarbeid?
  - Har du et konkret eksempel der samarbeidet har fungert godt?
  - Har du et konkret eksempel der samarbeidet har vært en utfordring? Hvordan ble utfordringen håndtert?
  - Har du noen å søke råd/ og eller veiledning der du opplever utfordringer?
  - Hvordan opplever du veiledningen som blir gitt?
2. Hva gjør du for å sikre et godt samarbeid?
    - Hvorfor anser du dette som viktig for et godt samarbeid?
  3. Hvilke forventninger har du til foreldrene for et godt samarbeid?

Tema 4: Institusjonens søkelys på familiens bakgrunn

1. I hvilken grad er kulturelle forskjeller et fokus ved institusjonen du jobber på?
  - Hva med miljøterapeutenes egen kultur?
2. Har du eksempel på der egne verdier har kommet i konflikt med ungdommenes/familiens ønsker?
  - Hvordan ble dette håndtert?

Tema 5: Avslutning

- Hva er dine erfaringer med å jobbe med ungdom med annen etnisk bakgrunn?
- Hva er dine råd til andre som jobber med minoritetsungdom?
- Hva motiverer deg til å bli værende i jobben?
- Er det noe mer du ønsker å tilføye?
- Hvordan var det for deg å delta i intervjuet?
- Informere om muligheten til å ta kontakt ved spørsmål og retten til å trekke samtykket
- Takke for deltakelsen